

DEMOS
HELSINKI

Kaupungistumisen käännepohdat

Skenaarioita Suomen kaupungistumisen
tulevaisuudesta

2039



Suomen kaupungistuminen
muuttaa yhteiskuntaamme
ja hyvinvointimme
jakautumista ennen-
näkemättömällä tavalla.

**Ne tahot voittavat, jotka
ymmärtävät miten, ja
varautuvat tulevaan.**

- 5 Esipuhe: Miltä kaupunkien Suomi näyttää vuonna 2039?
- 6 Miksi skenaarioita?
- 7 Miten skenaariot on luotu?
- 9 Suomen kaupungistuminen
- 10 Suomen kaupungistumisen historiasta
- 12 Kaupungistumisen ajurit nyt ja tulevaisuudessa

6 MUUTOSVOIMAA

- 19 Muuttuva työelämä
- 23 Maahanmuutto
- 27 Infrainvestoinnit
- 31 Kiinteistömarkkinat
- 36 Asumisen preferenssit
- 42 Kaupunkiattraktiot

4 TULEVAISUUSSKENAARIOTA VUOTEEN 2039

- 49 Skenaario 1: Perusura 2039 – Kehitys jatkuu nykyiseen suuntaan eikä suuria poliittisia interventioita tehdä
- 57 Skenaario 2: Muuttovoiton tahdittama maa 2039
- 65 Skenaario 3: Pirstaloituneen työn metropolialue 2039
- 73 Skenaario 4: Tunnin teknologia-Suomi 2039

- 81 Lähteet
- 90 Tulevaisuustaulukko

Tekijätiedot

KIRJOITTAJAT

Otto-Wille Koste
Aleksi Neuvonen
Kaisa Schmidt-Thomé

ERITYISKIITOKSET

Mikko Airikkala
Timo Berry
Damiano Cerrone
Kaisa Granqvist
Ari Heikkinen
Hanna Heino
Ville Helminen
Jussi S. Jauhiainen

Tuula Jäppinen
Vesa Kanninen
Kanerva Karpo
Johannes Koponen
Kati-Jasmin Kosonen
Antti Kurvinen
Panu Lehtovuori
Johanna Lilius
Satu Lähteenoja
Tuomas Martikainen
Johannes Mikkonen
Raine Mäntysalo
Tuomas Pitkänen
Janna Puumalainen

Joe Ravetz
Antti Rehunen
Mika Ristimäki
Iina Sankala
Sameli Sivonen
Anna Strandell
Henrik Suikkanen
Hannu Tervo
Jaana Vanhatalo
Suvi Välimäki

GRAAFINEN

TOTEUTUS

Kanerva Karpo

ISBN 978-952-5844-35-1

Kaupungistumisen käännekohdat – skenaarioita Suomen kaupungistumisen tulevaisuudesta 2039 (2018) (pdf)
Tutkimus on toteutettu Suomen Akatemian rahoituksella (rahoituspäätökset 303 559 ja 303 648).

Miltä kaupunkien Suomi näyttää vuonna 2039?

Kaupungistuminen on kehityskulkujen kimppu. Kaupunkikehitystä hahmotetaan usein tuotostensa kautta – tiiviinä rakentamisena, väestökeskittyminä tai seudullisena muuttovoittona. Muutosprosessien ymmärtäminen on ilmasujen tarkastelun rinnalla kuitenkin välttämätöntä, mikäli kaupungistumiseen halutaan vaikuttaa. Pyrimme tällä julkaisulla osaltamme helpottamaan keskustelua kehityskuluista ja kaupungistumiseen vaikuttavista interventioista yhteiskuntapolitiikan eri saroilla.

Kurkotamme kohti kaupungistumisen mahdollisia tulevaisuuksia aina vuoteen 2039 asti. Pitkän aikavälin tarkastelulla pyrimme irrottamaan lukijan nykyhetkestä tekemään kanssamme tulkin-
toja sellaisista kehityskuluista, jotka voivat olla kaikkea paikallisesti merkittävistä valtakunnallisesti mullistaviin. Puhumme tässä julkaisussa ennemmin kaupungistumisen laadullisista kuin määrällisistä muutoksista, jotta lukija pääsisi ilmiöiden sisään niiden ulkokohtaisen arvioinnin sijaan.

Tässä julkaisussa on kolme asiakokonaisuutta. Kuvaamme ensin skenaariotyön taustoja, sitten kaupunkikehityksen muutosvoimia, ja esittelemme lopulta neljä skenaariota Suomen kaupungistumisen tulevaisuudesta.

Tämä julkaisu ilmestyy Demos Helsingin julkaisusarjassa, mutta kuten skenaariotyön taustaluvussa tarkemmin kerromme, kyseessä on laajan, kollektiivisen työn tulos. Toivomme, että kaikki työhön osallistuneet löytävät skenaarioraportistamme sekä omia oivalluksiaan että toisten esittämiä kiinnostavia tulevaisuusajatuksia.

**”Kurkotamme kohti
kaupungistumisen mahdollisia
tulevaisuuksia aina vuoteen**

2039 asti.”

Miksi skenaarioita?

Nämä skenaariot on laadittu Suomen kaupungistumista ja sen tulevaisuutta määrittäviä ilmiöitä tutkineiden URMI- ja BEMINE-hankkeiden yhteistyönä.

Kaupungistuminen ja kaupungit ovat tulevaisuusskenaarioiden teemana erityislaatuinen ilmiö. Kaupunkien fyysinen muuttaminen on hidasta ja työlästä ja vaatii taakseen suuria investointeja, joita vain harvat toimijat voivat tehdä. Kaupunkien kehitystä pyritään ohjaamaan keskitetyllä, hierarkkisesti organisoidulla suunnittelulla, mutta suunnittelun ja toteutuksen välinen viive on tyypillisesti pitkä. Talouden suhdanteiden vaihtelut vaikuttavat kaupunkien kehitykseen, ja kaupunkien kehitys on varsin erilaista nousu- ja laskukausina.

Näistä syistä on helppo ajatella, että pitkällä aikavälillä kaupunkien ja maan kaupunkijärjestelmän kehitys etenee etupäässä pitkien jatkumoiden kautta. Kaupunkeja muokkaavia yksittäisiä ilmiöitä tulee, mutta ne jäävät enimmäkseen kokonaiskuvassa suhteelliseen pieneen rooliin.

Kaupunkien kehitykseen vaikuttavia toimijoita ja tekijöitä on

kuitenkin paljon, minkä seurauksena suunnittelu ei tee tulevaisuudesta välttämättä ennakoidun kaltaista. Globaalin talouden aikana tämä toimijoiden ja tekijöiden määrä ja kirjo on vain kasvanut. Myös eri teknologioiden kehitys, maailmanpolitiikka ja ihmisten uudet käyttäytymismallit luovat uusia, yllättäviä suuntia kaupunkien kehitykseen. Usein on vaikea oivaltaa, milloin ja minkä tekijöiden seurauksena kaupunkien kehitys irtoaa merkittävästi tunnetulta perusuralta.

Edessäsi olevat skenaariot pyrkivät tarjoamaan vastauksia tällaisiin ”Entä jos” -kysymyksiin, vaikka niiden taustalla on paljonkin ”Nyt näyttää siltä että” -tietoutta meiltä ja maailmalta.

Esittämämme skenaariot eivät ole kaiken kattava kuvaus Suomen kaupungistumisen tulevaisuudesta. Vaihtoehtoisia tulevaisuuksia on periaatteessa ääretön määrä ja niistä voi muodostaa valtavan joukon ristiriidattomia, kuviteltavissa olevia skenaarioita. Sen sijaan nämä skenaariot tarjoavat monipuolisen kuvauksen tai tulevaisuuskartan ¹ Suomen kaupungistumisen lähivuosikymmenistä tekohetkellä (2017–2018) yhteiskunnallisen keskustelun keskiössä olevien tulevaisuuden muutosilmiöiden valossa.

1. Kuusi, Cuhls, Steinmüller 2015

Miten skenaariot on luotu?

Laaditut skenaariot eivät ole mallipohjaisia simulaatioita vaan edustavat kvalitatiivisten skenaarioiden perinnettä. Niitä ei ole laadittu tulevaisuuden ennustamiseksi tai todennäköisimpien kehityskulkujen ennakoimiseksi vaan mahdollisten tulevaisuuskien hahmottamiseksi. Kyse ei myöskään ole vaihtoehtoisista suunnitelmista, joiden väliltä valittaisiin houkuttelevin tai toteutamiskelpoisin suunta Suomen kaupunkien ja kaupunkiverkon kehitykselle.

Tämä raportti ei pyri määrittämään minkään yksittäisen kaupungin kehitystä tai kohtaloa. Skenaarioita voi toki käyttää pohjana, jonka päälle kaupungit rakentavat omia tulevaisuusreittejään, kunkin omista lähtökohdista, liikkuma- ja tahtotiloista riippuen.

Skenaariot ovat ajattelun apuvälineitä. Ne kuvaavat ympäröivän maailman ilmiöitä ja niitä kehityskulkuja, jotka määrittävät, missä puitteissa tulevaisuutta suunnitellaan. Niitä käytetään usein tilanteissa, joissa epävarmuus keskeisten ilmiöiden tulevasta kehityksestä on tunnustettava. Skenaarioiden on tarkoitus antaa eväitä päätöksenteon tueksi ja helpottaa epävarmuuden kanssa elämistä.¹

Skenaariot ovat tietyn tulevaisuuskuvan ja sinne johtavan loogisen polun yhdistelmiä. Niiden avulla kerrotaan tarinoita ja kuvitellaan tulevaa yhdessä. Näin vahvistetaan ihmisten toimijuutta toivottavien tulevaisuuksien toteuttamiseksi ja ei-toivottavien kehityskulkujen ehkäisemiseksi.

Skenaariot helpottavat systemaattisen tulevaisuuskeskustelun käymistä ja haastavat mukaan muovaamaan Suomen kaupungistumisen tulevaisuuksia. Skenaarioiden työstäminen auttaa mukanaolijoita sekä nimeämään erilaisia kipupisteitä että käyttämään niitä vipupisteinä kaupunkipolitiikassa.

Skenaariot on laadittu Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoituksella toteutetuissa tutkimushankkeissa. Niitä on tehty tiiviissä yhteistyössä URMI- ja BEMINE-hankkeiden sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on ollut synnyttää tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden yhteisiä oivalluksia sekä palvelemaan kaupunkipoliittista päätöksentekoa että keräämään syötteitä tutkimuksen seuraaviin vaiheisiin.

1. Neuvonen et al. 2014; Mäntysalo & Grišakov (2016)

Miten skenaariot on luotu?

Skenaariomme ammentavat kaupungistumisen tutkimuksesta meillä ¹ ja maailmalla. Tutkimuskirjallisuus on informoinut niin tarkasteltavien muutosvoimien valintaa kuin muutosvoimien yhdistelemistä tulevaisuuskuvia luonnosteltaessa.

Skenaariot ovat yhteiskehittämisen tuloksia. Tutkijoiden kanssa yhteistyössä suunnitelluista työpajoista on kerätty skenaariotyöhön syötteitä, joiden rinnalle tutkimuskonsortiot ovat nostaneet muita keskeisinä pitämiään aineistoja. Myös URMI-hankkeessa toteutettu Delfoi-kysely on osaltaan vaikuttanut skenaarioteksteihin. BEMINE-hankkeessa testatut menetelmät ovat puolestaan tarjonneet menetelmällisiä vertailukohtia skenaariotyöhön.

Lopputulosta kohti on edetty keskustellen. Skenaarioluonnoksia on esitelty kaupunkikehityksen ja -politiikan asiantuntijoille useissa tapaamisissa eri puolilla Suomea. Saadun palautteen perusteella on voitu laajentaa tarkastelua tärkeimpinä, haastavimpina tai kiehtovimpina koettujen teemojen osalta skenaarioiden relevanssin kasvattamiseksi.

Myös tutkimuskonsortioiden yksittäisten tutkijoiden panos

tekstien laadunvalvonnassa on ollut tärkeä. Tämä koskee etenkin kuutta muutosvoimaa käsittelevää osuutta sekä kaupungistumisen ajurien tutkimusta, jota Panu Lehtovuori on vetänyt.

Valitsimme tulevaisuuskuvien taustalla vaikuttavista sisältökokonaisuuksista lopulliseen tarkasteluun kuusi muutosvoimaa. Mukaan otettiin sekä isoja yhteiskunnallisten muutosten kimpupuja (esim. työn muutos; maahanmuutto) että astetta tarkemmin rajautuvia teemoja (kiinteistömarkkinat; infrainvestoinnit).

Kaupungistuminen on moniulotteinen ilmiö, minkä pitää näkyä tulevaisuuden vaihtoehtojen kehityskulkujen etsimisessä. Niiden hahmottamisen apuna meillä on ollut käytettävissä laaja kirjo URMI- ja BEMINE-hankkeissa tuotettua tutkimusmateriaalia kaupungistumisen ilmentymisestä ja ilmiöistä. Jotta pääsimme käsiksi kaupungistumisen eri ulottuvuuksiin mahdollisimman hyvin valitsimme skenaariomenetelmäksi tulevaisuustaulukon ², sillä sen avulla ilmiön eri ulottuvuudet voidaan tiivistää helposti havainnollistettavaan muotoon (kts. sivu 93). Tulevaisuustaulukon pohjalta muodostettiin lopulta neljä skenaariota.

1. Perusura-skenaario perustuu SYKE:ssä tehtyihin yhdyskuntien dynamiikan analyyseihin ja alueellistettuihin väestöennusteisiin (Rehunen et al. 2018) sekä VTT:n ns. tasapainomallin tuottamiin arvioihin (Honkatukia & Lehmus 2016). 2. Álvarez & Ritchey 2015; Zimmernann et al. 2012; Johanssen 2018

Suomen kaupungistuminen

Suomi on kaupungistumisessa kiinnikurojan asemassa muihin läntisen Euroopan maihin verrattuna ¹. Jos Suomen kaupungistuminen jatkuu tasaisena ja astetta voimakkaampana kuin muualla, niin kuin nykyään varsin yleisesti oletetaan, Suomi näyttäisi siis kurovan muita maita kiinni.

Toisaalta tiedetään, että kaupungistumiseen liittyy useita epävarmuuksia, joiden myötä niin kehityksen nopeus kuin suuntakin voi heilahdella merkittävästi. Siinä missä aiemmin kaupungistuneiden maiden kehityskulut ovat olleet kiinni ajassa ja paikassa, niin tulee Suomenkin kehitys olemaan kiinni maan omissa lähtökohdissa.

Olemme URMI- ja BEMINE-hankkeissa pyrkineet nimeämään sekä kaupungistumisen ikiaikaisia, nykyaikaisia että tulevia ajureita. Käymme tässä läpi joitakin kirjallisuudessa esitettyjä jäsentelytapoja sekä työpajoissa ja Delfoi-kyselyssä kertyneitä huomioita aiheesta.

”Kaupungistumisessa Suomi on kiinnikurojan asemassa muihin läntisen Euroopan maihin verrattuna.”

1. Strategisen tutkimuksen neuvoston Kaupungistuva yhteiskunta -ohjelma <http://www.aka.fi/> -> Strateginen tutkimus

Suomen kaupungistumisen historiasta

Suomen varhainen kaupungistuminen käynnistyi kristinuskon levittämisen ja Ruotsin valtakunnan laajentamisen nimissä. Kirkonmiesten ja sotastrategien päätösten ohella kaupungistumisen alkuvaiheita ohjasivat kaupankäynnin tarpeet. Vuosisatojen ajan maamme suurimmatkin keskukset olivat muutamman tuhannen asukkaan agraareja kauppakaupunkeja. Ruotsin kruunu myönsi kauppaoikeuksia harvakseltaan, eikä vähäinen ja köyhä väestöpohja tukenut kaupunkielinkeinojen kehittymistä. Kaupunkeja perustettiin tullien perimisen ja verojen keräämisen ehdoilla, ja niiden kasvu ja kehitys määrittyi pitkälti statuksen perusteella. Ulkomaankauppaa käyneet tapulikaupungit ja läänien pääkaupungit olivat eri asemassa kuin pelkän kotimaankaupan keskukset.

1700-luvulla kaupunkien lisääntyneet tapulioikeudet ja ammatinharjoittamisen vapaudet vauhdittivat vähitellen kaupunkien kasvua. Kaupunkien väestö monipuolistui, kun ammattikuntarajoit-

teista luovuttiin. Myös maaseudun töistä liikeni väkeä keskuksiin, ja parantuneet maan sisäiset liikenneyhteydet lisäsivät liikkumismahdollisuuksia. Tampereesta tuli ensin manufaktuurien ja sitten tekstiilitehtaiden kaupunki. 1800-luvulla Helsingin kasvuun vaikutti asema Suomen suurruhtinaskunnan pääkaupunkina.

Elinkeinojen vapautumisen ja teollistumisen voimistumisen myötä Suomi vaurastui ja yhteiskunnallinen työnjako lisääntyi kautta 1800-luvun. Höyrysahojen, ensimmäisten rautateiden ja Saimaan kanavan myötä kaupankäynnin ja Venäjän markkinoiden merkitys kasvoi. Rahoitustoiminnan kehittyminen helpotti teollisia investointeja ja työpaikkojen määrä teollisuudessa kasvoi. Ensimmäiset esikaupunkialueet rakentuivat. Uutta asutusta syntyi myös liikenneväylien risteyksiin ja vesivoimaa hyödyntäneen teollisuuden ääreen. Myös uusia satamakaupunkeja perustettiin. Kaupungin tai kauppalan oikeuksien saamisella oli edelleen kaupungistumisen kannalta keskeistä merkitystä.

Suomen kaupungistumisen historiasta

Itsenäistyneessä Suomessa puu-, paperi ja konepajateollisuuden keskusten merkitys kasvoi. Uusia kaupunkeja ei perustettu, mutta kauppaloiden määrä lisääntyi.

Toisen maailmansodan jälkeen alkoi raju elinkeinorakenteen muutos. Maatalouden työvoimatarve pieneni samalla kun teollisuuden kasvoi. Taustalla oli maatalouden tuottavuuden kasvu, jonka mahdollisti koneellistuminen, tilakoon kasvu ja siirtyminen vähemmän työvoimaa tarvitseviin viljelymenetelmiin. Maanviljelyksen ohella myös muun alkutuotannon työpaikkojen määrä vähentyi.

Palveluvaltaistuminen käynnistyi toden teolla vasta 1960-luvulla. Palvelualoille antoivat tilaa sekä teollisen tuottavuuden nousu että elintason nousu. Hyvinvointivaltion rakentaminen loi uusia työpaikkoja julkisiin palveluihin. Keskuksiin - ja Ruotsiin - suuntautuva muuttoliike oli voimakkaimmillaan suurten ikäluokkien tultua työmarkkinoille.

Suomessa perustettiin 1960-luvulta alkaen useita uusia yliopistoja ja korkeakouluja, mikä kasvatti niiden määrää kuudesta kahteenkymmeneen. Uusien yliopistojen perustamisella on ollut merkittävä rooli alueellisessa kehityksessä. Koulutuksen ja sivistyksen ohella on ollut kyse myös hengenluonnista ja opiskelijakulttuurista. Paikkakunnat, jotka saivat oman yliopiston ovat menestyneet taloudellisesti, ja useista yliopistoista on tullut merkittäviä tutkimuksen ja teknologiakehityksen keskuksia.

1900-luvun lopulla kasvoivat etenkin Helsingin naapurikaupungit sekä Oulu. Kaupungistumisessa oli pitkälti kyse kaupunkiseutujen kasvusta ja työssäkäyntialueiden laajentumisesta. Lamakauden jälkeinen työpaikkakasvu keskittyi suuriin yliopistokaupunkeihin ja niiden ympäryskuntiin. Entistä tietointensiivisempi talous korosti osaavan työvoiman ja verkostoitumisen merkitystä – niin paikallisesti kuin kansainvälisestikin. Kaupunkiseuduista tuli entistä selvemmin osia kansainvälisessä järjestyksessä.

Kaupungistumisen ajurit nyt ja tulevaisuudessa

Ajurit tähän mennessä

Kaupungistumisen ajurit voidaan jakaa karkeasti kolmeen ryhmään, väestöllisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin ajureihin ¹. Ajurit ovat myös toisiinsa kytkeytyneitä ja vaikuttavat toisiinsa. Kaupungit toimivat taloudellisen toimeliaisuuden keskuksina. Kaupungeissa sijaitsee yrityksiä, koulutuslaitoksia sekä osaa-mista, jotka vetävät muuttajia. Toisaalta kaupungeissa on myös kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluita, jotka toimivat pehmeinä vetovoimatekijöinä sekä ihmisille että yrityksille. Kaupunkien vetovoimatekijöitä voidaankin jakaa ns. koviin ja pehmeisiin vetovoimatekijöihin.

Kaupungit ovat aina olleet tapaamisten, vaihdon ja niistä syntyvien oivallusten – innovaatioiden – paikkoja. Suuremmat väestötiheydet mahdollistavat suuremmat markkinat tuotteille, mikä on läpi aikojen ollut yrityksille tärkeää. Suurempi väestö helpottaa myös yritysten rekrytointeja, kun osaavaa työvoimaa on

enemmän tarjolla. Yrityksille on kannattavaa sijoittua kaupunkeihin, sillä kaupungeissa toimialoille syntyy skaalaetuja. ²

Saavutettavuus on ollut merkittävässä roolissa muuttoliikkeen ohjaamisessa. Ihmiset ja työpaikat ovat keskittyneet paikkoihin, joiden saavutettavuus on hyvä. Liikenneinfrastruktuurihankkeet parantavat saavutettavuutta ja nämä parannukset kohdistuvat yleisesti suhteellisesti enemmän kaupunkeihin. ³

Osa kaupunkien vetovoimaa on aina ollut ihmisten vapaus olla oma itsensä. Kun ympärillä on paljon muita ihmisiä, on helpompi löytää ympärilleen haluamansa kaltaisia ihmisiä. Toisaalta suureen väkimäärään voi myös halutessaan kadota. Kaupungit ovat myös sosiaalisten muutosten areenoita, joissa paikalliset sosioekonomiset ja kulttuuriset ilmiöt sulautuvat yhteen maailmanlaajuisiin kehitysvirtoihin ja synnyttävät uutta.

1. WGBU 2016 2. Aro 2016 3. Kotavaara et al. 2011

Kaupungistumisen ajurit nyt ja tulevaisuudessa

Ajurit tähän mennessä

Koska aktiivisimpia muuttajia ovat nuoret aikuiset, on myös syntyvyys kaupungeissa suurta. Kaupungistuminen ei perustu ainoastaan muuttoliikkeeseen, vaan luonnollisella väestönkasvulla on siinä merkittävä osa.

Toinen tapa lähestyä kaupungistumista on nähdä se elinkeinon, maankäytön ja elämäntapojen kehityksen kolminaisuutena⁴. Muutokset yhdessä kolmesta ulottuvuudesta vaikuttavat todennäköisesti myös kahteen muuhun, jopa toinen toisiaan voimistaen.

Elinkeinorakenteen muutosten ja kaupungistumisen yhteydet ovat läheiset: niin teollistuminen, palveluvaltaistuminen kuin tietointensiivisen työn merkityksen kasvu ovat tuoneet erityisesti suurille kaupunkiseuduille uusia taloudellisen toiminnan muotoja ja puitteita. Jatkossakin työn ja toimeentulon

kehitys tulee olemaan merkittävä muuttuja kaupungistumisen kannalta.

Kaupunkimainen rakentaminen mahdollistaa kaupungistumisesta saatavat skaalahyödyt, kun toisten toimijoiden läheisyys kasvattaa toiminnan tehokkuutta. Toisaalta maankäytön muutokset ovat myös kaupungistumisen ajureita. Suunnittelu ja rakentaminen ovat paitsi julkisen tilan tuotantoa ja resurssienhallintaa myös työllistävää liiketoimintaa.

Kaupunkilainen elämäntapa – tai oikeastaan elämäntapojen kirjo – on kaupunkien ikiaikainen houkuttavuuden ja koukuttavuuden lähde. Onkin kiinnostava kysymys, miten tiivis elämäntavan, väenpaljouden ja kaupungin fyysisten puitteiden yhteys jatkossa tulee olemaan.

4. Nilsson 1989

Kaupungistumisen ajurit nyt ja tulevaisuudessa

Ajurit tulevaisuudessa

Jos pitäisi ennustaa, mikä kaupungistumisen ajuri on tulevaisuudessaakin vahvassa roolissa, erinomainen arvaus olisi osaamisintensiivisillä aloilla toimivien ihmisten tarve ja halu – sekä maksukyky – hankkiutua lähelle toisiaan. Heillä on sekä hyvät mahdollisuudet liikkua globaalisti että asettua rauhassa paikoilleen, koska heidän ympärillään menestyvät ja heidän lähelleen hakeutuvat monet muutkin elinkeinotoiminnan harjoittajat.

Kaupungistumista ajaa tulevaisuudessa vahvasti myös kaupunkikulttuuri, sen laajassa merkityksessä. Vapaa-ajan ja harrastusten merkityksen kasvu ihmisten elämänpolitiikassa näyttää suosivan kaupunkia. Kaupunkielämän ”säpinässä” on kyse paitsi elämäntyyliä pelaamisesta myös ansainnan ja kulttuurin vuorovaikutuksesta. Elämäntapojen ympärille tulee jatkossakin syntymään merkittäviä talouden haaroja etenkin kaupungeissa.

Ikärakenteen muutos kohti vanhempaa väestöä on globaali kehityskulku, mikä johtaa lisääntyvään hoivan tarpeeseen. Ihmisten keskinäisen huolenpidon järjestäminen määrittää osaltaan sekä kaupungistumisen suuntaa että laatua.

Sukupuolien väliset erot työssäkäynnissä ovat kaventuneet. Etenkin korkeakoulutettujen perheellisten näkökulmasta suuret kaupunkiseudut ovat tässä mielessä houkuttelevampia, kun perheen molempien aikuisten uramahdollisuudet voidaan huomioida varmemmin kuin pienillä paikkakunnilla. Täten yhä useammasta lapsesta tulee syntyperäinen kaupunkilainen.

Pelkän luonnollisen väestönkasvun varassa kasvu-uralla ei Suomessa pysyisi kuin harva kaupunkiseutu. Kasvaakseen kaupungit tarvitsevat muuttoliikettä joko muualta maasta tai ulkomailta.

Kaupungistumisen ajurit nyt ja tulevaisuudessa

Ajurit tulevaisuudessa

Maahanmuuton – tai tarkemmin ottaen Suomen kansainvälisen nettomuuton – tulevaisuus onkin Suomen kaupungistumisen keskeisimpiä kysymyksiä.

Myös perinteiset kaupungistumisen ajurit voivat nostaa merkitystään uudessa kontekstissa, esimerkiksi merkittävien yhteiskunnallisten muutosten tai uusien teknologioiden omaksumisen myötä. Monet kaupungistumisen varhaisista ajureista vaikuttavat nykyisinkin vähintään aikaansaannostensa kautta. Aluerakenne on kerroksellinen; vanha ehdollistaa ja mahdollistaa uutta.

Yhteiskunnan laadullinen muutos on jatkossa kaupungistumisen ydinkysymys, tilanteessa jossa kaupunkien ja kaupunkiseutujen määrällinen kasvu ei ole itsestäänselvyys. Globaalissa katsannossa

kasvavat, tasaantuneet ja supistuvat kaupungit ja kaupunkiseudut ovat kaikki tärkeitä. Suomi on globaalin dynamiikan reunalla, ja täällä erityisesti on syytä ottaa koppi erilaisten marginaalien, ”globaalin kaupungistumisen akanvirtojen”, tarjoamista uudistumisen mahdollisuuksista.

Urbaanin yhteiskunnan käsite ¹ viittaa nimenomaan kehittyneiden yhteiskuntien käsillä olevaan laadulliseen muutokseen: mahdollisuuden purkaa teollisen tuotantologiikan tapa järjestää ihmisten tapa olla yhdessä ja järjestää asiamme uudella tavalla ja yhteistä lisäarvoa synnyttäen. Nyt — viisi vuosikymmentä alkuteosten kirjoittamisen jälkeen — urbaanin yhteiskunnan piirteistä alkaa olla konkreettista tietoa ja esimerkkejä, joita voitaisiin progressiivisessa kaupunkipolitiikassa soveltaa.

1. Lefebvre, H. 1970/2003, Lefebvre, H. 1974

Kaupungistumisen ajurit nyt ja tulevaisuudessa

Ajurit tulevaisuudessa

Neljäs sektori, Pasi Mäenpään ja Maija Faehnlén suomalaiseseen kaupunkikeskusteluun tuoma käsite, viittaa ihmisten uusiin tapoihin tehdä yhteistyötä kaupunkikontekstissa². Aktivismit, jakamistalous ja muotoaan hakevat jaetut resurssit (urban commons) ovat esimerkkejä uusista syistä olla yhdessä tiiviissä kaupunkiyhteisössä, ja tekijöistä jotka voivat luoda sosiaalisia ja organisaatioon liittyviä innovaatioita, uusia tapoja luoda arvoa myös rahatalouden ulkopuolella (new value regimes).

Metamorfologia viittaa ainakin näennäisesti päinvastaiseen sosiaalisen ja fyysisen keskeytyksen osittaiseen irtikytkeytymiseen. Taustalla on laajaan käyttöön levinnyt mobiili Internet, joka muuttaa sekä kaupunkilaisten että yritysten ja muiden tahojen toimijuutta (agency). Fyysisen ja digitaalisen yhdistymisestä syntyvä hybridi-tila saattaa purkaa edellä mainitun yhteyden elämäntavan, liiketoiminnan ja kaupungin fyysisten puitteiden yhteyden välillä. Fyysiset sijainnit muuttuvat vähemmän tärkeiksi, ja perinteiset tekijät kuten saavutettavuus, keskeytyminen ja tiheys saattavat jäädä

dynaamisen elämäntapojen ja niitä palvelevien yritysten ja neljännen sektorin yhteisöjen jälkeen.

Globaalit kiinteistömarkkinat vaikuttavat yhä enemmän myös suomalaisten kaupunkien kehitykseen. Rahoituspäätöksiä tehdään entistä enemmän pelkän arvonnousun toivossa, ja progressiivinen, sosiaalista tasa-arvoa ajava ja yksityisten voittoja leikkaava kaupunkisuunnittelu joutuu perustelemaan olemassaoloaan uusilla tavoilla. Ulkomaiset sijoitukset keskittyvät harvoin, globaalisti monipuolisesti kytkeytyneisiin keskuksiin. Maan tasapainoinen kehittäminen saattaa vaatia uutta otetta valtion taholta.

Maahanmuutto on ainoa määrällisen kasvun ajuri. Kuten jo aiemmin tässä raportissa on todettu, luonnollinen väestönkasvu ei takaa kasvua kuin aivan muutamilla kaupunkiseuduilla. Työhön ja opiskeluun perustuva maahanmuutto on seuraavan hallituskauden suurimpia yksittäisiä tulevaisuuskysymyksiä.

6

muutosvoimaa



Muuttuva työelämä

Ihmiset ovat läpi historian muuttaneet kaupunkeihin työn perässä. Viimeiset vuosikymmenet työpaikkojen keskittymistä kaupunkeihin on selitetty tuottavuutta nostavilla kasautumiseduilla.

Korkea-asteen koulutuksen työpaikat ovat keskittyneet yliopistokeskuksiin. Siirtyminen innovaatiovetoiseen talouteen on hyödyttänyt erityisesti suurimpien keskusten kasvua. Innovaatiotoiminta kukoistaa, kun ympärillä on riittävästi koulutettua työvoimaa, monipuolinen yritystoiminnan tarjonta ja mahdollisuus tiedon tehokkaaseen leviämiseen.



Miksi muutosvoima on merkittävä?

Teollisen vallankumouksen käynnistämästä merkittävän kaupungistumisen kaudesta lähtien työpaikat ovat olleet merkittävä ihmisiä kaupunkiin vetävä tekijä. Työpaikkojen keskittymistä kaupunkeihin on selitetty kasautumiseduilla. Tuottavuus ja talouskasvu ovat yleensä suurempia kaupungeissa, ja niissä on tarjolla paljon osaavaa ¹ työvoimaa. Perinteisesti ihmiset ovat muuttaneet töiden perässä, mutta korkeakoulutun työvoiman osalta tilanne on erilainen, sillä he muuttavat pikemminkin houkuttelevien elinympäristöjen perässä ja työpaikat seuraavat heitä. ²

Kaupunkeihin sijoittumisella on yrityksille monia hyötyjä. Lokaalisia etuja tarkoitetaan hyötyjä, jotka syntyvät, kun yritykset sijoittuvat toistensa läheisyyteen. Läheisyys vähentää kuljetuskustannuksia sekä mahdollistaa oman alan työmarkkinoiden synnyn. Kun yritykset ja työntekijät ovat vuorovaikutuksessa, tieto välittyy helpommin ja innovaatioiden syntyminen on todennäköisempää. Toimialan kasvu luo mahdollisuuksia erikoistumiselle ja voi synnyttää yritysverkostoja, joissa saavutetaan skaalasäästöjä. Kaupunkialueiden markkinoiden suurempi koko mahdollistaa monipuolisemman tuotannon ja kulutuksen, mistä seuraa yrityksille tuottavuushyötyjä. ³

On tutkittu, että kaupungin koon kaksinkertaistuminen lisää tuottavuutta 3–8 % ja väestötiheyden kaksinkertaistuminen keskimäärin 5 %. Toimialan koon kaksinkertaistuminen jollain alueella lisää sen yritysten tuottavuutta keskimäärin 4,5 %. Näitä kutsutaan urbanisaatioeduiksi. ³ Toisaalta ilmiössä voi olla kyse myös siitä, että tuottavuuden näkökulmasta tehokkaimmat yksilöt hakeutuvat suurimpiin kaupunkeihin ⁴.

Suomessa julkisella sektorilla on suuri merkitys paikallisessa työpaikkatarjonnassa. Kuntien ja kuntayhtymien palveluksessa työskenteli vuonna 2015 noin 25 prosenttia työvoimasta (vrt. 15 prosenttia vuonna 1975). Kunnat vertautuvat siis työnantajina monitoimialayrityksiin. Suomen suurin työnantaja onkin tätä nykyä Helsingin kaupunki, jonka palveluksessa on noin 38 000. ⁵

**Kaupungin väestötiheyden
kaksinkertaistuminen lisää
tuottavuutta keskimäärin**

5 %

Trendi

Viimeisten vuosikymmenten aikana Suomen alueellisen elinkeinorakenteen muutos on ollut isossa kuvassa keskittävää, mutta tarkemmin katsottuna nähdään eroja eri toiminnoissa.

Yliopistokaupungeissa palvelusektorin työpaikat ovat kasvaneet enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Teollisuussektorilla kasvua on erityisesti Pohjanlahden rannikolla sekä osassa yliopistokaupunkeja. Teollisuudessa aluerakenteen kehitys näyttää hyvin erilaiselta eri toimintojen osalta. Korkea-asteen koulutuksen työpaikat ovat keskittyneet yliopistokeskuksiin, kun taas perusasteen koulutuksen työpaikkojen osalta tilanne on päinvastainen ja niitä on siirtynyt keskusten ulkopuolelle.¹

Siirtyminen innovaatiovetoiseen talouteen on hyödyttänyt erityisesti keskuksien kasvua, sillä innovaatiotoiminta kukoistaa, kun ympärillä on riittävästi koulutettua työvoimaa, monipuolinen yritystoiminnan tarjonta ja mahdollisuus tiedon tehokkaaseen leviämiseen. Teknologiavetoisessa taloudessa on tärkeää, että uusia innovaatioita voidaan nopeasti kokeilla riittävän suurella markkinalla, mikä toteutuu parhaiten keskuksissa.²

Kaupunkien suuremmat ja monipuolisemmat työmarkkinat tarjoavat pieniä paikkakuntia todennäköisemmin sekä saman alan töitä tai uusia uramahdollisuuksia että paremmat mahdollisuudet yrittäjyyteen markkinoiden ollessa suuremmat³. Pienten paikkakuntien mahdollisuuksia on osaltaan kaventanut kahden koulutetun työssäkäyvän perheiden yleistyminen: sopivaa työtä löytyy harvoin perheen molemmille aikuisille⁴.

Kaupunkiseutujen työssäkäyntialueet ovat Suomessa kasvaneet viimeisten vuosikymmenten aikana ja aiemmin itsenäisemmät keskukset ovat kasvaneet kiinni kaupunkiseutujen vaikutusalueisiin. Kasvu todennäköisesti kuitenkin hidastuu tulevaisuudessa, sillä työssäkäyntialueet kattavat jo kaupunkiseutujen väliin jäävät alueet. Suurin osa työssäkäynnistä tapahtuu näiden alueiden sisällä, mutta työssäkäyntialueiden välisten työmatkojen osuus on kasvussa. Alueiden kehityksessä onkin alettu puhua kasvuvyöhykeistä, jotka sijoittuvat keskusten väliin hyvien liikenne- ja logistiikkayhteyksien äärelle.⁵

1. Huovari et al. 2014 2. Huovari et al. 2014. 3. Laakso & Loikkanen 2018. 4. Ristimäki et al. 2017. 5. Ristimäki et al. 2017

Mihin suuntaan voi kääntyä?

Teollisuus muuttaa takaisin keskuksiin

Teollisten työpaikkojen painopiste on jo pitkään ollut keskusten ulkopuolella. On kuitenkin mahdollista, että tuotanto muuttaa takaisin keskuksiin, sillä 3D-tulostuksen kaltaiset uudet teknologiat mahdollistavat pienimuotoisemman tuotannon.

Myös kiertotalous voi muuttaa tuotantokäytäntöjä, sillä tuotannon on viisasta sijaita siellä, missä on myös kulutusta ¹. Kiertotalous luo pohjaa alueellisille klustereille, joita keskisuurten kaupunkien elinvoiman säilyttäminen vaatii. Parhaimmillaan nämä erikoistuvat ekosysteemit kytkeytyvät suoraan globaaleihin markkinoihin.

Työ yksilöllistyy

Informaatioteknologian mukanaan tuomat mahdollisuudet edistävät entistään työn yksilöllistymistä. Ihmisten työajat, tavat tehdä työtä ja työehdot muuttuvat vastaamaan enemmän ihmisten omia tarpeita. Kun tähän yhdistetään väestön ikääntymisestä johdosta tapahtuva työvoiman tarjonnan supistuminen, yritykset voivat alkaa tarjota hyvinkin yksilöllisiä sopimuksia parhaille asiantuntijoille ja osaajille ².

Jatkossa työpaikat voivat seurata ihmisiä yhä enemmän, työelämän ja osaamistason muutosten seurauksena. Osaavien luovien ihmisten perässä työpaikkoja voi siirtyä niin kohti dynaamisia kulttuuri-kaupunkeja kuin rauhallisten luonnonympäristöjen ääreen ³. Jälkimmäisillä voi olla pieninäkin määrinä suurta paikallista merkitystä.

Alustatalous nousee

Yksi jo nyt tunnistettu suuri muutos työelämässä on alustatalouden nousu. Sen vaikutuksia ei vielä tiedetä, mutta voi olla, että entistä suurempi osa työstä tehdään tulevaisuudessa keikkaluontoisesti erilaisten alustojen välityksellä.

Kehityksellä voi olla monenlaisia vaikutuksia. Toisaalta palvelustandardisointi yksipuolistaa työtehtäviä, mutta toisaalta se mahdollistaa myös ketterämmän työn välittämisen ja vastaanoton. ⁴

Standardisoidut työtehtävät saattavat avata työmahdollisuuksia myös niille, joilla on aiemmin ollut esteitä työn tekemiselle. Toisaalta keikkatyö saattaa tuoda epävarmuutta arkeen, kun tulot eivät ole aina taatut.

Automatisaatio yleistyy

ETLA:n arvioiden mukaan automatisaation, oppivien koneiden, mobiilirobotiikan ja työtehtävien uudelleenjärjestelyn yhdistelmä uhkaa periaatteessa noin kolmannesta Suomen työpaikoista ⁵.

Tulkinnan mukaan erityisesti matalapalkkaiset työt ovat katoamassa. Uhan alla ovat rutiininomaiset tuotanto-, hallinto- ja toimistotyöt sekä osa palveluammateista.

Oppiva koneäly voi tulevaisuudessa suorittaa myös tietointensiivisiä asiantuntijatyöitä, kuten lakineuvontaa, potilasdiagnosointia ja jopa raporttien kirjoittamista ⁶.

1. Dellot et al. 2018. 2. Anttila et al. 2017. 3. Tervo 2016. 4. Anttila et al. 2018. 5. Pajarinen & Rouvinen 2014. 6. Dufva et al. 2016.

Maahan- muutto

Maahanmuutto on kasvanut Suomessa läpi 2000-luvun. Se on pitänyt kaupungit kasvu-uralla ja väestön ikärakenteeltaan nuorempana.

Suomessa kuolee tällä hetkellä enemmän ihmisiä kuin syntyy, joten väestönkasvu perustuu ainoastaan maahanmuuttoon. Myös Helsingin kasvuun maahanmuutolla on ollut merkittävä vaikutus.



Miksi muutosvoima on merkittävä?

Kaiken kaikkiaan maailmassa lasketaan olevan 258 miljoonaa siirtolaista, joista esimerkiksi Yhdysvalloissa elää 50 miljoonaa ja Saudi-Arabiassa, Saksassa ja Venäjällä kussakin noin 12 miljoonaa ¹. Siirtolaisuuden piiriin on vuoden 2000 jälkeen tullut 85 miljoonaa uutta ihmistä. Näistä kotimaansa ulkopuolelle pysyväisluonteisesti muuttaneista 64 miljoonan ihmisen muutto on suuntautunut korkean tulotason maihin. Vain reilu 10 % siirtolaisuudesta koostuu pakolaisista tai turvapaikan hakijoista. Heistä neljä viidestä asuu kehittyvissä maissa.

Kansainvälisen muuttovoiton koostumus on kaupungistumisen kannalta merkittävä muuttuja kaikkialla. Korkeasti koulutettujen muuttovoiton on todettu olevan yhteydessä innovaatioiden syntyyn ja tuottavuuden kasvuun, koska työvoiman piirissä on sen myötä enemmän kyvykkäitä yksilöitä tekemässä vaativia töitä ². Samalla kun työvoiman globaali liikkuvuus on kasvussa, suhteellisesti nopeinta kasvu on korkeakoulututkinnon suorittaneiden parissa.

Esimerkiksi Piilaaksossa yli puolet korkean osaamisen ammattilaisista on syntynyt muualla kuin Yhdysvalloissa ³. Suomessakin

ulkomaalaistaustaisten koulutusrakenne on polarisoituneempi kuin suomalaistaustaisten. Ulkomaalaistaustaisista useampi oli suorittanut korkeakoulututkinnon kuin suomalaistaustaisista, joille taas ns. opistoasteen tutkinnot olivat selvästi yleisempiä kuin ulkomaalaistaustaisilla ⁴.

Vain reilu

10 %

siirtolaisuudesta koostuu pakolaisista ja turvapaikanhakijoista.

Yli

50 %

Piilaakson korkean osaamisen ammattilaisista on syntynyt muualla kuin Yhdysvalloissa.

1. UN 2017. 2. Pekkala Kerr et al. 2016. 3. UN 2017. 4. Sutela & Larja 2015

Trendi

Maahanmuutto on kasvanut Suomessa läpi 2000-luvun. Se on pitänyt kaupungit kasvu-uralla ja väestön ikärakenteeltaan nuorempana ¹. Suomessa kuolee tällä hetkellä enemmän ihmisiä kuin syntyy, joten väestönkasvu perustuu ainoastaan maahanmuuttoon ². Suomen kaupungistuminen olisikin ilman kansainvälistä muuttovoittoa ollut varsin hidasta 2000-luvulla.

Kun Helsingin seudun väestö kasvoi keskimäärin 1,2 % vuodessa jaksolla 2007–2016, oli kasvu kotimaisia kieliä puhuvien osalta 0,5 % vuodessa ja vieraskielisen väestön osalta 9 % vuodessa.

Muiden Pohjoismaiden suurimmilla kaupunkiseuduilla maahanmuuttajataustaisen väestön rooli väestönkasvussa on ollut vielä suurempi ³.

Maahanmuutto Suomeen on pääasiassa perheperusteista, joskin työ- ja opiskeluperusteisen muuton osuus on kasvanut. Vuoden 2015 suuri turvapaikanhakijoiden määrä on ainakin toistaiseksi ollut poikkeus, ja kiintiöpakolaisten ja turvapaikan saaneiden osuus kaikista maahanmuuttajista on noin 10 prosenttia. Vuositasolla Suomeen on muuttanut 2010-luvulla noin 23 000 henkeä,

joista kaksi kolmesta on ulkomaalaistaustaisia. Tärkeimmät lähtömaat olivat vuonna 2017 Irak, Viro ja Venäjä. Maastamuuttajia on ollut 2010-luvulla noin 15 000 vuodessa ja heistä lähes kaksi kolmesta on ollut suomalaistaustaisia. ⁴

Vuonna

2018

Suomen väestönkasvu perustuu ainoastaan maahanmuuttoon.

Kunnista

38 %

ei ole huomionut maahanmuuttoa lainkaan omissa strategioissaan.

1. Heino 2017. 2. Tilastokeskus 2018. 3. Laakso & Loikkanen 2018. 4. Tilastokeskus 2018b.

Mihin suuntaan voi kääntyä?

Ilmastopakolaisuus lisääntyy

Ilmastomuutoksen myötä elinolot voivat heiketä monin paikoin ympäri maailmaa. Erityisesti alueilla, joilla on muutenkin hallinnollisia heikkouksia, sopeutuminen muuttuviin olosuhteisiin saattaa olla hankalaa, ja myös konfliktit saattavat samoilla alueilla lisääntyä.

Heikentyneet edellytykset harjoittaa esimerkiksi maataloutta ja muita ekosysteemien toimivuteen pohjautuvia elinkeinoja, voivat aiheuttaa kasvavaa muuttoliikettä. Se voi olla luonteeltaan kausittaista, eli alueiden välillä muutetaan edestakaisin vuodenaikojen mukaan, maan sisäistä tai maasta toiseen.¹

Pienten paikkakuntien väestö maahanmuuttajavaltaistuu

Maahanmuuttajat suuntaavat yleensä suuriin kaupunkeihin, sillä siellä on työmahdollisuuksia sekä muita samoista kulttuureista tulleita ihmisiä. Yhteisöt ovat merkittävä vetovoimatekijä monien maahanmuuttajaryhmien sijoittumispäätöksissä.

Jos maahanmuuttajien määrä kasvaa huomattavasti, ja sopivia töitä on tarjolla, voi olla mahdollista, että myös pienemmille paikkakunnille muodostuu maahanmuuttajayhteisöjä. Näillä yhteisöillä voi olla suuri merkitys paikallisen elinvoimaisuuden kannalta.

Osaajat muuttavat Suomesta ulkomaille

Viime vuosina on puhuttu aivovuodosta Suomesta pois, mikä tarkoittaa korkeasti koulutettu väestön muuttoa töiden perässä ulkomaille.

Tohtorikoulutuksen saaneiden poismuutto on kiihtynyt läpi 2010-luvun, kun taas vastaavan koulutuksen saaneiden tulomuutto on pysynyt tasaisena.²

Voiko olla että Suomi menettää jatkossakin kasvavissa määrin osaajia ulkomaille, eikä Suomen kaupunkiseuduista edes Helsingin metropolialue pysty kilpailemaan osaajista muiden kaupunkiseutujen kanssa globalisoituvassa maailmassa?

1. CARE 2008. 2. Acatiimi 2017.

Infra- investoinnit

Liikenneinfrastruktuuri-investoinnit nähdään tehokkaana keinona edistää tasaista aluekehitystä, mutta vaikutukset voivat olla täysin päinvastaiset.

Kaupunkien sisäisellä liikenneinfrastruktuurin parantamisella voidaan parantaa alueiden saavutettavuutta, mikä luo uusia hyviä sijainteja, joihin rakentaa kestäville liikennemuodoille pohjautuvia asuinalueita.



Miksi muutosvoima on merkittävä?

Liikenneinfrastruktuuri-investoinnit nähdään tehokkaana keinona edistää tasaista aluekehitystä, mutta vaikutukset voivat olla täysin päinvastaiset. Liikenneyhteyksien kehittäminen voi pikemminkin kiihdyttää keskittymistä, kun tuottavimmat yritykset siirtyvät keskittymiin, sillä parantuneet yhteydet kasvattavat markkina-aluetta ja pienempien alueiden tarpeet voidaan agglomeraatioetujen ansiosta täyttää edullisemmin suuremman alueen tuotantoa kasvattamalla.¹

Liikenneyhteyksien parantaminen ydinalueen ja muiden alueiden välillä on omiaan kiihdyttämään keskittymiskehitystä, jos muiden alueiden välillä ei ole toimivia yhteyksiä, vaan liikenne kulkee ydinalueen kautta.²

Kahden suuren kaupungin välisen nopean junayhteyden tuoma taloudellinen kehitys kohdistuu suurimmaksi osaksi pääteasemiin³. Jotteivat väliin jäävät keskukset jää osattomaksi, on huolehdittava myös täydentävästä liikenteestä⁴. Infrastruktuuri-investointien tuottavuuteen ja aluekehitykseen kohdistuvien vaikutusten voimakkuuteen vaikuttavat monet tekijät. Esimerkiksi, kun inf-

rastruktuuria aletaan rakentaa, vaikutukset ovat merkittäviä, sillä ne mahdollistavat uusia toiminnan muotoja, mutta laajan verkon kasvattamisen vaikutukset ovat huomattavasti pienempiä⁵.

Infrastruktuuri-investointien lisäksi Suomessa on käytetty kolmea muuta aluepolitiikan keinoa koko maan tasaisemman kehityksen takaamiseksi; teollisuuden hajasijoittaminen; hyvinvointipoliittikka ja yliopistojen alueellinen sijoittelu. Näiden keinojen avulla hyvinvointi- ja tuloterot onkin saatu pidettyä kurissa koko maassa. Toimet eivät kuitenkaan pitkällä aikavälillä ole pystyneet estämään markkinavetoista keskittymiskehitystä.⁶

Kaupunkien sisäisellä liikenneinfrastruktuurin parantamisella voidaan parantaa alueiden saavutettavuutta, mikä luo uusia hyviä sijainteja, joihin rakentaa kestäville liikennemuodoille pohjautuvia asuinalueita. Huonoihin sijainteihin rakentaminen vähentää hyvissä sijainneissa olevien asuntojen suhteellista osuutta rakennuskannassa, mikä nostaa asumisen hintaa ympäri aluetta. Tämä johtaa suurempiin asumismenoihin sekä saattaa jarruttaa muuttoliikettä.⁷

1. VNK 2009. 2. VNK 2009. 3. Vickerman 2015. 4. González-González & Nogués 2016. 5. VNK 2009. 6. Tervo 2010. 7. Loikkanen 2013

Trendi

Suomessa oli pitkään hiljaista suurten keskusten välisten raideliikennehankkeiden saralla. Hiljaisuus loppui, kun Helsinki-Lahti-oikorata toteutettiin nopealla aikataululla. Nyt vireillä on useita uusia raidehankkeita, sekä valtakunnallisia että kaupunkiseutujen sisäisiä. Eniten tapetilla on uusi junayhteys Turkuun, jonka tarkempi suunnittelu on jo aloitettu. Muita hankkeita ovat uusi raide Tampereelle ja oikorata Itä-Suomeen. Suurten investointien lisäksi pullonkaulan muodostaa myös Helsingin ratapihan kapasiteetti, sillä raiteille ei Turun junan jälkeen mahdu enää uusia junia ¹. Kaupunkien sisäisiä raideliikennehankkeita on valmistunut ja rakenteilla pääkaupunkiseudulle sekä Tampereelle.

Digitalisaation ja automaation myötä liikenneinfran kehittämisessä keskeisiksi asioiksi nousevat ohjelmistot, integraatio eri järjestelmien välillä sekä dataan perustuvat uudet palvelut ja liiketoimintamallit. Kun teollinen tuotanto siirtyy kohti hajautettua ja älykästä tuotantoa, kaupunkilogistiikan merkitys kasvaa. Myös Suomen talouden palveluvaltaistuminen kasvattaa palvelusektorin logistiikan kysyntää ja määrällistä suoritetta ². Liikenne ja tietoliikenne nivoutuvat yhä enemmän toisiinsa.

”Nyt vireillä on useita uusia raidehankkeita.”

”Liikenne ja tietoliikenne nivoutuvat yhä enemmän toisiinsa.”

1. HS 2018. 2. Pöyskö et al. 2016.

Mihin suuntaan voi kääntyä?

EU tekee investointeja

Aluepolitiikka on myös EU:n merkittävin investointipolitiikka, ja sillä on kaksi päärahastoa, joiden kanssa se tätä toteuttaa; Euroopan aluekehitysrahasto ja koheesio-rahasto.

Lähes kolmannes EU:n kokonaisbudjetista on vuosille 2014–2020 varattu koheesio-politiikkaa varten.

Kiina omistaa suomalaista infraa

Infrastruktuuri-investoinnit ovat perinteisesti olleet julkisia investointeja. Onko mahdollista, että yksityiset ulkomaiset sijoittajat alkaisivat sijoittaa infrastruktuurihankkeisiin Suomessa?

Esimerkiksi Kiinan on tehnyt useita investointeja Euraasiassa ja Afrikassa. On suunnitelmia, joissa kiinalaista rahaa on myös ajateltu laitettavan Helsinki-Tallinna-tunnelin rakentamiseen.

Päästötöntä teknologiaa liikenteeseen

Liikenteeseen kohdistuu massiivisia päästövähennystarpeita ja liikenteen on tarkoitus olla päästötöntä vuonna 2045. Päämäärän saavuttamiseksi ei ole yksinkertaisia keinoja ¹ ja sinne pääseminen varmasti luo painetta myös uusille joukko-liikenneinvestoinneille.

1. LVM 2018.

Kiinteistö- markkinat

Maailmankaupunkien kiinteistöt ovat pitkään olleet pääoman turvasatamia. Myös Suomessa kiinteistömarkkina on viime vuosina kasvanut vauhdilla ja ennusteiden mukaan ulkomaisten asuntosjoitusten volyymi kasvaa lähivuosina sadoilla miljoonilla euroilla.

Aiemmin asuntomarkkinat ovat toimineet tasaisesti ympäri Suomea. Asuntonsa on saanut myytyä lähestulkoon missä vain. Kehitys on kuitenkin kääntynyt ja on alueita, joissa asuntoja ei välttämättä saa kaupaksi. Suomen asuntomarkkinat ovat jakautuneet nopeasti hyvin erilaisiin todellisuuksiin.



Miksi muutosvoima on merkittävä?

Rakennettu ympäristö on pitkään ollut merkittävä pääoman kasautumisen kohde ¹. Uusien kiinteistöjen rakentaminen perustuu usein oletukselle, että projektit nostavat ympäröivän maan arvoa ja generoivat uutta rakentamista, mikä puolestaan pitää talouden rattaat pyörimässä. Maavarannot voidaan nähdä myös yhtenä omaisuuseränä, jolloin rakentaminen ei perustu niinkään ihmisten tarpeisiin vaan spekulatioon arvonnousulla ².

Maapolitiikka on merkittävä tulonhankintamuoto kunnille. Kaa-voittaessaan omistamiaan maita, kunta kasvattaa niiden arvoa, mikä tuo tuloja kunnille. Maan arvoa nostaa myös liikenneyhteyksien parantaminen, joten liikennehankkeita voidaan ainakin osittain rahoittaa kaavoituksen kautta. Suomessa kaavoitusmonopoli sekä monet muut maapolitiikan keinot takaavat kunnille laajan työkalupakin aktiivisen maapolitiikan harjoittamiseen.

Riittävä kaava- ja tonttivaranto ovat tärkeitä tekijöitä asumiskustannusten aisoissa pitämiseksi. Jos asumisen hinta nousee liian suureksi, saattaa siitä tulla pullonkaula, joka estää ihmisten muuttoliikettä ja hidastaa taloudellista kehitystä, kun työvoimaa ei ole saatavilla tarpeeksi ³.

Kunnat pystyvät kaavoituksella myös tasapainottelemaan muuttoliikkeen tuomia positiivisia ja negatiivisia ulkoisvaikutuksia. Lisääntyvä väestö tuo mukanaan taloudellista toimeliaisuutta, mikä hyödyttää kuntien taloutta, mutta voi aiheuttaa myös ruuhkautumista, melua, saasteita ja rikollisuutta. Erilaisilla rajoituksilla on vaikutuksia kiinteistöjen ja asuntojen hintaan, ja kaavoituksen sääntelyllä voidaan jopa hidastaa kaupungistumista. ⁴

Suomi on perinteisesti ollut asunnonomistusyhteiskunta ⁵ ja asunnot on nähty riskittömänä sijoituksena ympäri maata. Asunnon on saanut myytyä kohtuullisen ajan puitteissa ja muuttaminen on ollut mahdollista. Jos asunnon arvo voimakas laskee voimakkaasti, voi se pahimmillaan estää ihmistä muuttamasta paikkakunnalta toiselle. Tämä on ongelma etenkin rakennemuutoksen kourissa kamppailevissa kunnissa ja syrjäseuduilla. Erityisesti kärsivät työn perässä muuttavat sekä vanhat ihmiset, jotka haluaisivat muuttaa syrjäisistä sijainneista lähemmäs palveluita.

1. Harvey 1978. 2. Shen & Wu 2016, Beauregard 1994. 3. Laakso & Loikkanen 2013. 4. Schauman 2014, Laakso & Loikkanen 2013. 5. Ruonavaara 1987

Trendi

Maailmankaupunkien kiinteistöt, etenkin New Yorkissa ja Lontoossa, ovat pitkään olleet pääoman turvasatamia, joihin kansainvälinen eliitti varastoi varallisuuttaan. Trendi on viime vuosina laajentunut myös pienempiin kaupunkeihin, kuten Vancouveriin ja Amsterdamiin. Sijoitukset nostavat asumisen hintaa ja ajavat pienempituloisia asukkaita yhä ulommas kaupungeista. ¹ Suomessa kiinteistömarkkina on viime vuosina kasvanut vauhdilla ja noussut kaikkien aikojen ennätykseen, 10 miljardiin euroon. Ulkomaisten sijoitusten osuus tästä oli 73 % ². Myös vuokra-asunnot ovat alkaneet kiinnostaa ulkomaisia sijoittajia.

Ennusteiden mukaan ulkomaisten asuntosijoitusten volyymi kasvaa lähivuosina sadoilla miljoonilla euroilla. Vanhemman asuntokannan siirtyminen ulkomaiseen omistukseen vapauttaa kotimaisten sijoittajien varallisuutta uusien kohteiden kehittämiseen. ³ Edullinen lainaraha on johtanut tilanteeseen, että yli puolet uusista kaupunkiasunnoista päättyy sijoittajien salkkuihin. Korkotason lähtiessä nousuun, voi sijoittajien into ostaa uusia asuntoja hiipua, mikä voi tuoda hankaluuksia rakentajille. ⁴

Aiemmin asuntomarkkinat ovat toimineet tasaisesti ympäri Suomea. Asuntonsa on saanut myytyä lähestulkoon missä vain. Kehitys on kuitenkin kääntynyt ja on alueita, joissa asuntoja ei välttämättä saa kaupaksi edes ilmaiseksi, varsinkin jos sillä on korjausvelkaa. Tällöin asunnon arvo ei myöskään käy vakuudeksi remonttilainaa vastaan. ⁵ Aiemmin koko maa on kuulunut AAA-luokkaan, mutta ei enää ja lainan hinta saattaa muuttotappioalueilla olla moninkertainen kasvukeskuksiin verrattuna ⁶.

**Ulkomaisten sijoitusten osuus
Suomen kiinteistömarkkinoista
vuonna 2018 on**

73 %

1. Fernandez et al. 2016. 2. Catella 2018. 3. JLL 2018. 4. Hypo 2018 5. Talouselämä 2018. 6. Brotherus 2017)

Mihin suuntaan voi kääntyä?

Kiinteistöliiketoiminta muutoksessa

Kiinteistöliiketoiminnan toimintaperiaate on pitkään toiminut muuttumattomana ja perustunut omistukseen ja pitkiin vuokrasopimuksiin. Monet samanaikaisesti tapahtuvat murrokset, kuitenkin haastavat perinteisiä toimintamalleja. Työ on muuttumassa ajasta ja paikasta riippumattomaksi ja digitalisaatio sekä uudet teknologiat mahdollistavat entistä optimoidumman tilankäytön. Uudistukset tuovat tullessaan valtavasti uutta liiketoimintapotentiaalia, mikä saattaa hyvin houkutella kansainvälisiä teknologiajättejä alalle. ¹ Tämä saattaa muuttaa alaa suuresti.

Co-working-tilat yleistyvät

Työelämän ja työnteon tapojen muutoksen myötä työtä tehdään paikoissa, joita ei varsinaisesti ole tarkoitettu työnteekoon. Nämä voivat julkisia tai puolijulkisia, kuten kirjastoja ja kahviloita. Kehitys luo kannusteita kehittää edelleen näitä ns. kolmansia paikkoja ² tai varta vasten työnteekoon tarkoitettuja co-working tiloja. Myös kaupunkitilan laatu ja houkuttelevuus nousee tätä kautta uuteen rooliin.

Jakamistalous ja alustamallit virvoittavat syrjäisiä sijainteja

Uudet teknologiat mahdollistavat uudet omistamisen muodot. Voivatko jakamistalous ja alustamallit herättää uutta henkeä syrjäisempiin sijainteihin, varsinkin, kun ihmisten elämä muuttuu monipaikkaisemmaksi?

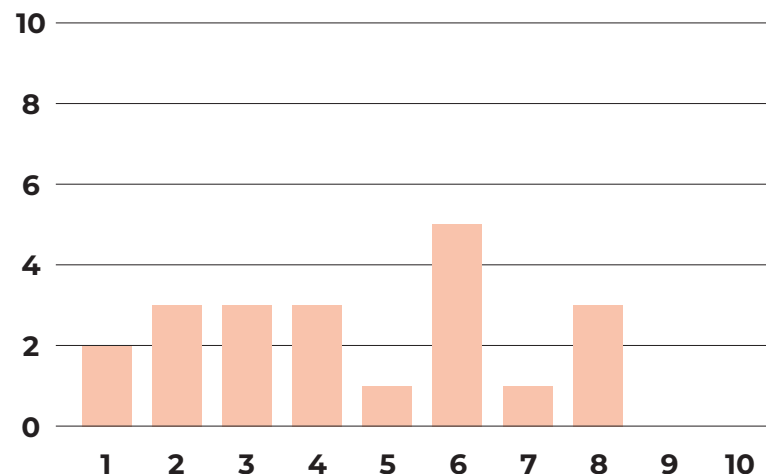
1. Östring et al. 2017. 2. Di Marino et al. 2018.

Mihin suuntaan voi kääntyä?

"Pidän tätä todennäköisenä kehityskulkuna erityisesti asuntorakentamisen kohdalla. Sen sijaan matkailu- ja kaivosteollisuus tms. nauttimaan yhä suuremmista investoinneista kansainvälisen kiinnostuksen kasvaessa."

"Tämä on pelottava visio, kaupunkimaaseudun kohtalonkysymys. Todennäköisyys suurempi jos kaupunkien kasvutahti kiihtyy ja samalla muu osa Suomesta häviää nopeassa tahdissa. Tähän asti Suomessa on riittänyt muualla Suomessa kasvatettua uudistuvaa työvoimareserviä (lue: nuoria) kaupunkien tarpeisiin, enkä usko että ihan vielä 20-luvun lopulla oltaisiin tilanteessa, jossa kehitys kymmenen kaupunkiseudun ulkopuolella olisi johtamassa "alueelliseen sukupuuttoon" ja investointien lakkaamiseen. Vastatrenditkin ruokkivat kehitystä: Valkoisia läikkiä tulee koko ajan lisää, mutta toisaalta ne voivat olla uudentyyppisen tilaa vaativan ja etäisyyksiä väheksyvän elinkeinotoiminnan investointialustoja."

"Rahoituslaitokset eivät 2020-luvun lopulla enää suostu rahoittamaan uusia investointeja muualla kuin kymmenellä suurimmalla kaupunkiseudulla."



Kaupunkikehityksen asiantuntijat (N=21) pitivät tämän väitteen toteutumista suhteellisen epätodennäköisenä

Asumisen preferenssit

Asumispäätökset ja niiden ketjut vaikuttavat osaltaan kaupungistumisen määrään ja laatuun.

Asumistoiveiden urbanisoituminen on ollut vahvistuva trendi jo ainakin kahden vuosikymmenen ajan. Pitkän aikavälin keskeisin trendi on kuitenkin asumispreferenssien erilaistuminen niin demografisten kuin taloudelliss-sosiaalisten muutosten myötä sekä elämäntapojen kirjon kasvaessa.

Asumisympäristöjen merkitystä kaupunkiseutujen houkuttelevuuden kannalta on viime vuosina korostettu. Etenkin dynaamisten kaupunkialueiden tietovaltaisessa taloudessa työpaikat seuraavat ihmisiä heidän arvostamiensa elinympäristöjen tuntumaan. Täten työpaikka- ja väestökasvu ruokkivat toisiaan kumulatiivisena kasvuprosessina.



Miksi muutosvoima on merkittävä?

Asumispäätökset ja niiden ketjut vaikuttavat osaltaan kaupungistumisen määrään ja laatuun. Kaupungit eivät kuitenkaan voi houkutella uusia asukkaita pelkän asumistarjonnan varassa, joten asumistoiveiden ja kaupunkien muuttotaseen välinen suhde on moniulotteinen.

Asumisympäristöjen merkitystä kaupunkiseutujen houkuttelevuuden kannalta on viime vuosina korostettu. Etenkin dynaamisten kaupunkialueiden tietovaltaisessa taloudessa työpaikat seuraavat ihmisiä heidän arvostamiensa elinympäristöjen tuntumaan. Täten työpaikka- ja väestökasvu ruokkivat toisiaan kumulatiivisena kasvuprosessina ¹.

”Työpaikat seuraavat ihmisiä heidän arvostamiensa elinympäristöjen tuntumaan.”

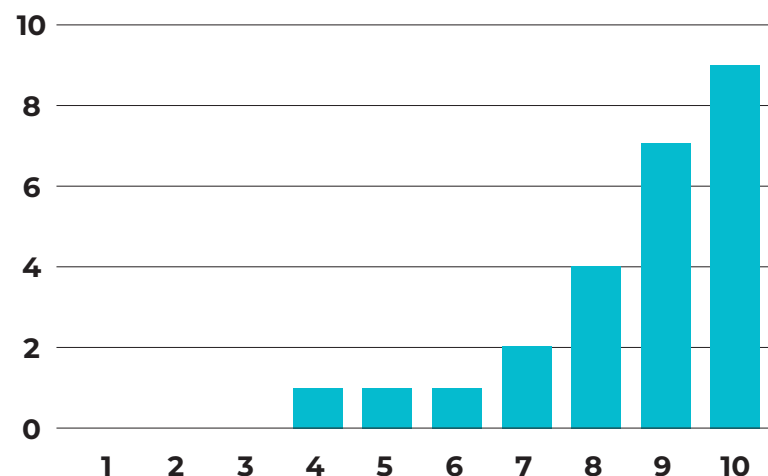
Trendi

Vuokra-asumisen osuus suomalaisten asumisesta on kasvanut pitkään. Siinä missä vuokra-asunto on asukkaalle vaihtoehto lainataakalle tai omaan elämävaiheeseen optimaalisesti sopiva ratkaisu, se on myös asun-
tosijoitusten kohde, etenkin sijaitessaan kasvavalla kaupunkiseudulla ¹.

Asumistoiveet ovat vähitellen urbanisoituneet jo ainakin kahden vuosikym-
menen ajan ². Keskustamaisen kerrostaloasumisen suosio on kasvanut ja
omakotitalotoiveet vähentyneet. Pitkän aikavälin kehitys lienee kuitenkin
asumispreferenssien erilaistuminen niin demografisten kuin taloudellis-
sosiaalisten muutosten myötä sekä elämäntapojen kirjon kasvaessa.

Suurkaupunkien keskustojen suosion varjoon voivat jäädä sen rinnalla
kulkevat muuttovirrat esikaupunkialueille. Samaan aikaan kun esimer-
kiksi Berliini saa muuttovoittoa muualta ja kaupungin uudet tulokkaat
hakeutuvat keskustan tuntumaan, muutetaan keskusta-alueilta asteittain
sivummalle niin, että suurinta muuttovoittoa on lopulta esikaupungeissa.
Osalle ihmisistä tässä asteittaisessa toisaalle siirtymisestä on kyse prefe-
rensien toteuttamisesta, mutta mukana on myös kasvava joukko vasta-
hakoisesti muuttavia, jotka eivät voi taloudellisista syistä jäädä aiemmille
asuinsijoilleen ³.

**”Vuonna 2039 menestyviä suomalais-
kaupunkeja yhdistää se, että ne
ovat satsanneet muita määrätietoi-
semmin elinympäristön laatuun ja
palvelujen saavutettavuuteen.”**



Kaupunkikehityksen asiantuntijat (N=25) pitivät tämän
väitteen toteutumista erittäin todennäköisenä

1. Vuori & Karikallio 2018. 2. Strandell 2017. 3. Hierse ym. 2017.

Trendi

Ikääntyneistä yhä useampi asuu kaupunkiseudulla ja entistä pidempään pienissä asuntokunnissa. Monien ikääntyneiden kotitalouksien tiedetään suunnittelevan muuttoa etenkin kaupallisten palvelujen saatavuuden varmistamiseksi, vaikka kyse olisikin nykyasumiseensa varsin tyytyväisistä asukkaista ¹.

Toisaalta esimerkiksi Saksassa etenkin omistusasujien ennustetaan muuttavan eläkeikään tullessaan hyvin vähän: ikääntyvistä hyvin suuri osa on nykyisiin asuinsijoihinsa erittäin tyytyväisiä, ja tämä pätee monilla erityyppisillä kaupunkiseuduilla ². Vuokralla asuvien toiveissa korostuu toive jatkuvuudesta niin asumisolojen kuin -kustannusten suhteen. Australiassa, jossa Suomen tapaan omistusasuminen on yleisempää kuin esimerkiksi Saksassa, etenkin yksinasuvien iäkkäiden naisten asema vuokramarkkinoilla on todettu haavoittuvaiseksi ³.

Nuoret pariskunnat jäävät lapsia saatuaan entistä useammin asumaan kaupunkien keskustoihin. Esimerkiksi Helsingissä lapsia

on kaupungissa enemmän kuin kertaakaan 1970-luvun puolenvälin jälkeen ⁴. Koska pienten lasten perheissä muutot ovat usein lähimuuttoja, heidän ensimmäisten asumispäätöstensä merkitys korostuu, jos halutaan ennakoida perheellisten asumisratkaisuja. Tiivis yhtiömuotoinen kaupunkipientaloasuminen hyvillä sijainneilla vastaisi monien preferensseihin, mutta on käytännössä useimmille liian kallis asumismuoto.

Urbaani asuminen on monille elämäntapa, josta ei haluta luopua. Tällöin monet ovat valmiita elämään ahtaammin kuin esikaupungeissa, jotta voisivat säilyttää esim. lyhyet työmatkat tai palvelujen läheisyyden ⁵; ehkä myös yksityisautosta riippumattoman arjen. Maksukykyisimmillä on tietenkin parhaat mahdollisuudet toteuttaa asumistoiveitaan, samaan aikaan kun monet pienituloiset jäävät sosiaalisen asuntotuotannon varaan.

1. Poutanen ym. 2008; Jauhiainen et al. 2017; Helminen et al. 2017. 2. Kramer & Pfaffenbach 2016. 3. Darab ym. 2017. 4. Niska 2017. 5. Karsten 2007; Lilius 2017

Trendi

Monipaikkainen asuminen on lisääntynyt mm. etätyömahdollisuuksien parantumisen, työmatkojen pidentymisen ja viikoittain vaihtelevien perhejärjestelyjen myötä. Myös vapaa-ajan asuntojen ja kakkosasuntojen omistaminen lisää monipaikkaisuutta ¹. Asukasbarometri 2016:n mukaan alle kouluikäisten lasten perheissä kotitalouden koko vaihtelee viikoittain 15 %:ssa perheistä, kouluikäisten lasten perheissä joka viidennessä perheessä (20 %) ². Myös monet kansainvälisen monipaikkaisuuden muodot ovat kasvussa.

Ulkomaalaistaustaisten asumispreferenssit ovat urbaanimpia kuin kantasuomalaisien ³. Toisaalta tiedetään, että ulkomaalaistaiset arvostavat asumisessaan pitkälti samoja piirteitä kuin muukin väestö. Pääkaupunkiseudun osajat kertovat arvostavansa turvallisuutta, toimivuutta sekä luonnonläheisyyttä, vaikka pitävätkin tarjontaa yksipuolisena ja kaipaavat asumiseen liittyviä sosiaalisia siteitä ⁴. Pienituloisimpien uussuomalaisien on usein aloitettava asumisuransa kaupunkien vuokra-asunnoista, mutta maksukykyisempienkin voi olla vaikeata toteuttaa asumistoiveitaan vuokra-asuntomarkkinoilla vallitsevan etnisen ja sukupuolisen syrjinnän takia ⁵.

Kahden koulutetun työssäkäyvän perheiden yleistymisen nostaa palvelutarjonnan ja työpaikkojen saavutettavuuden merkitystä asumispäätöksissä. Siinä missä palvelut ovat alkaneet palata hyvin saavutettaviin paikkoihin, useat muut työpaikat karkaavat edelleen yksipuolisille työpaikka-alueille hyvien joukkoliikenneyhteyksien ulottumattomiin ⁶.

**Kouluikäisten lasten perheissä
kotitalouden koko vaihtelee viikoittain**

20 % :ssa perheistä.

1. Haukkala 2011. 2. Strandell 2017. 3. Ristimäki et al. 2017, s.40. 4. Eskelä 2015. 5. Öblom & Antfolk 2017. 6. Ristimäki et al. 2017.

Mihin suuntaan voi kääntyä?

Urbaani elämäntapa vs. pientaloidylli

Nyt Suomessa syntyvät ikäluokat ovat kaupunkilaisempia ja kansainvälisempiä kuin koskaan aikaisemmin, ja heidän toiveidensa ja maksukykynsä kehitystä voi olla vaikea ennakoida. Nämä ikäluokat ovat myös ennätyspieniä, jolloin heistä voi tulla myös ennätyksellisiä perinnönsaajia. Vaikka urbaani elämäntapa on nyt vahvassa suosiossa, trendi voi osittain kääntyä. Jos toimeentulo on turvattu digitöillä, ja oman elämäntavan toteuttamiseen tarvitaan tilaa, voi edellisen sukupolven jo osittain hylkäämä pientaloidylli nousta varteenotettavaksi vaihtoehdoksi myös monille kaupunkilaisperheille.

Lintukotoja vanhenevalle väestölle

Entä miten käy kun väestön kaikkein vanhimmat kohortit kasvavat ennätysuuriksi? Missä hoitoa tarvitsevat asuvat; entä heidän hoitajansa? Vauraat seniorit voivat olla halukkaita maksamaan asumispalveluitaan paljonkin, jolloin jotkut paikkakunnat voivat yrittää profiloitua elämän ehtoon auvoisina keitaina. Myös vilkasta suurkaupunkielämää vieroksuville saatetaan alkaa tarjota lintukotomaisia ratkaisuja.

"Miten käy, kun väestön kaikkein vanhimmat kohortit kasvavat ennätysuuriksi?"

Kaupunki- attraktiot

Kaupunkien kiehtovuuden osatekijöistä on aikojen saatossa kirjoitettu paljon. Näistä tärkeimpiä on toisilleen tuntemattomien ihmisten yhteinen esillä oleminen. Kaupunkien välille syntyy jatkuvasti eroja siinä, miten hyvin ne pystyvät luomaan uusia yhteisen esillä olemisen tiloja yhteiskunnan muuttuessa.

Nuorten suuri muuttoalttius kiihdyttää urbanisoitumisprosessia. Lähtömuuton suuruus määrittää puolestaan pienempien seutukuntien kehityssuunnan. Kaupunkiattraktiot luovat ns. pitovoimaa, joka saa nuoret ja usein vanhemmatkin ihmiset kiinnittymään asuinseudulleen.



Miksi muutosvoima on merkittävä?

Paitsi että asumme ja työskentelemme kaupungeissa enemmän kuin koskaan aiemmin, vietämme niissä myös yhä suuremman osan vapaa-ajastamme. Kaupunkimainen elämäntapa ja kaupunkikulttuuri houkuttavat, ja syntyperäisten kaupunkilaisten osuus kasvaa koko ajan. Kaupunkiseutujen houkuttelevuutta voi tarkastella muuttoalttiuden kautta. Muuttoalttius kertoo sekä seutujen vetovoimasta että pitovoimasta ¹: mitä väestöryhmiä kaupungit houkuttelevat puoleensa ja mitä ryhmiä ne houkuttelevat jäämään kaupunkeihin. Alueet, joilla on vahva identiteetti vetävät ihmisiä puoleensa ja ne pärjäävät paremmin myös taloudellisesti huonompina aikoina, sillä ihmiset eivät halua muuttaa pois näiltä alueilta ².

Kaupunkien kiehtovuudessa keskeistä on toisilleen tuntemattomien ihmisten jakama tila. Julkisessa tilassa liikkuva kaupunkilainen suhteutuu jatkuvasti suurempaan väkijoukkoon: kaupungeissa on mahdollisuus myös kadota toisten ihmisten sekaan. Toiminnalla on kaupungeissa paljon vapausasteita, joita asukkaat ja yhteisöt voivat luovasti hyödyntää enemmän tai vähemmän suunnitelmallisesti. Tällä ”löyhällä tilalla” ³ on keskeistä merkitystä monille toimijoille, jotka omalla aktiivisuudellaan jatkuvasti uusintavat kaupungin kiinnostavuutta asuinpaikkana.

Kaupunkien arvaamattomuudelle ja arvoituksellisuudelle jää tilaa etenkin ”keskenäisillä” alueilla, sillä valmiissa tiloissa käyttäytyminen on usein ennalta rajattua ⁴. Usein kyse on jollakin tavalla marginaalisista mutta keskeisesti sijaitsevista paikoista, jotka synnyttävät kaupunkeihin tilapäistä tai pysyvää yhteistoimintaa. Siinä missä elävä kaupunkikulttuuri ja kiinnostavat julkiset tilat ovat merkittäviä vetovoimatekijöitä, verkostoituminen ja yhteisöt edustavat pitovoimaa, yhteistoiminnan ja ”kanssa-asumisen” kautta syntyvää sitoutumista kotikaupunkiin ja siitä huolehtimiseen ⁵.

”Alueet, joilla on vahva identiteetti vetävät ihmisiä puoleensa.”

1. vrt. Aro 2017. 2. Tohmo 2018. 3. e.g. Franck & Stevens 2007: loose space. 4. Pyry et al 2017. 5. Pyry et al 2017.

Trendi

Kaupungeilta odotetaan entistä enemmän viihtyvyyttä ja elämyksellisyyttä sekä asukkaiden mahdollisuutta osallistua kaupungin toteutumiseen. Helsingistä vuonna 2000 kirjoitettu luonnehdinta¹ koskee nykyään jo useampia suomalaisia kaupunkeja: kaupunkilaisten mielikuvissa kaupungeista on tullut tapahtumisen ja toiminnallisuuden, ihmisvilinän ja vilkkauden paikkoja. Toisaalta kuluttamisen kaupungille on jäänyt enemmän tilaa, kun teollinen tuotanto on siirtynyt pois kaupunkilaisten silmistä. Monissa kaupungeissa onkin vaikea liikkua kulkematta kaupan kautta tai läpi. Kaupunkikeskustoissa (ja kauppakeskuksissa) on paljon puolijulkista tai yksityistä tilaa, jossa liikkumisen vapausasteet ovat rajoitettuja. Etenkin pienemmillä kaupunkiseuduilla väenpaljoutta voi olla vaikea löytää kaupallisten tilojen ulkopuolelta.

Kaupunkitilan yksityistyminen ja ”siistiytyminen” rajoittaa yllätyksellisen ja vapaan ”löyhän tilan” syntymistä. Jos kaupunkilaisille on tarjolla vain passiivisten kuluttajien rooli, heidän toimintansa on kaupallisen tilan ohjaamaa kulutuskäyttäytymistä. Avoimen julkisen tilan piirissä kaupunkilaiset sen sijana pääsevät toimimaan luovasti yksin tai ryhmässä. Löyhän tilan syntymisen edellytyksenä

on, että ihmiset itse tunnistavat sen avaamat mahdollisuudet ja ryhtyvät niitä hyödyntämään mahdollisista riskeistä huolimatta².

Kaupungit ja niiden julkiset tilat tarjoutuvat ihmisten käytettäväksi eri tavoin. Jopa samankokoisten kaupunkien välillä on suuria eroja siinä, missä kaupunkilaisia kokoontuu yhteen ja minkä toiminnan ääreen. Osaltaan asetelmaan vaikuttaa tilankäytön ja median yhteenkietoutuminen. Sosiaalisessa mediassa jaettu tieto vaikuttaa siihen, mistä kaupunkitiloista muodostuu houkuttelevia ja suosittuja. Toisaalta paikkojen pitää olla ainakin joidenkin ryhmien näkökulmasta riittävän kiehtovia päätyäkseen some-suosikeiksi³.

”Erityisesti nuorten suuri muuttoalttius kiihdyttää urbanisoitumisprosessia.”

1. Mäenpää 2000, 17. 2. Franck & Stevens 2007, 2. 3. Spin Unit 2018.

Trendi

Viime vuosina on alettu yhä enemmän korostaa niin sanotun, perinteistä järjestösektoria löyhemmistä vapaaehtoisryhmistä koostuvan neljännen sektorin roolia erityisesti taloudellisen toimeliaisuuden synnyttämisessä sekä hallinnon uudistamisessa ¹. Uusilla kansalaisten omaan aktiivisuuteen perustuvilla vertaisryhmillä voi olla suurikin vaikutus kaupunkien uudistumisessa. Vaikka verkostot kokoontuvat pääasiassa internetissä ja sosiaalisessa mediassa, monien toiminta tarvitsee myös erilaisia tiloja ja tapahtumia järjestetään myös kaupunkitilassa. Kaupunkiaktivismiin hyödyntäminen vaatii kaupunkien organisaatioilta toimintansa uudelleen asemointia. Koska kaupunkien menestys riippuu yhä

enenevissä määrin sen asukkaiden toimeliaisuudesta, kaupunkilaisten toiminnan mahdollistavat kaupungit ovat paremmassa asemassa uusien asukkaiden houkuttelussa ².

Nuorten näkemillä mahdollisuuksilla on keskeistä merkitystä, koska erityisesti nuorten suuri muuttoalttius kiihdyttää urbanisoitumisprosessia. Lähtömuutto onkin avainasemassa seutukunnan kehitysprosessissa. Vaikka myös maaseudun seutukuntiin kohdistuu tulomuuttoa, kaupunkialueilta muutetaan tällä hetkellä pois selvästi vähemmän kuin maaseudulta. Kasvavilla seutukunnilla lähtömuutto jää pienemmäksi kuin taantuvilla tai paikallaan polkevilla ³.

”Sosiaalisessa mediassa jaettu tieto vaikuttaa siihen, mistä kaupunkitiloista muodostuu houkuttelevia.”

1. Mäenpää & Faehnle 2016. 2. Laine 2018. 3. Tervo 2016, Lähtö- ja tulomuutto

Mihin suuntaan voi kääntyä?

Globaali monipaikkaisuus

Globaalisti verkostoituneen ja jatkuvasti liikkeessä olevan business-eliitin rinnalle voi syntyä merkittävää elämäntapoihin kytkeytyvää globaalia liikkuvuutta, eräänlaista "suurkaupunkinomadismia".

Jos toimeentuloon ja asumiseen tarvittava materiaallinen omaisuus mahtuu yhteen kapsäkkiin, moni voi haluta kokeilla kansainvälistä monipaikkaisuutta houkuttelevina pitämissään kaupungeissa. Tähän on alustojen ja vertaisvuokrauksen lisäksi tarjolla myös työ- ja asuinjärjestelyjä tarjoavien yritysten palveluja (co-working ja co-living). Niitä on saatavilla etenkin taloudellisesti menestyvissä suurkaupungeissa, joiden urbaani elinympäristö ja vireä kaupunkikulttuuri toimivat vähintään yhtä merkittävinä vetovoimatekijöinä kuin alueen tarjoamat työmarkkinat.

Huomiotalous

Kun koko maailma on ideoiden ja tuotteiden markkina-aluetta, voi joku globaalisti hyvin spesifi asia mullistaa yksittäisen paikkakunnan kehityksen. Esimerkiksi kansainvälisen viihdeteollisuuden kautta saatu julkisuus - vaikkapa Bollywood-supertähden some-kuvat häämatkalta Suomen Lapista - voi synnyttää jatkuvia kävijä- ja tulovirtoja vuosikausiksi.

Pienten paikkakuntien onnenpotkut lienevät lähinnä sattumankauppaa. Suurkaupungeissa "huomiotaloudella" on kuitenkin varmemmat ja laajemmat paikalliset markkinat. Kaupunkimaisia attraktioita saattaa toki syntyä ohimenevästi, pop-up-hengessä jonkun sesongin ajaksi, myös pienille paikkakunnille.

Omaehtoisuus ja brändäys

Kulttuuri nähdään yhä merkittävämpänä alueellisen kilpailukyvyn osatekijänä. Kulttuurin ajatellaan lisäävän alueen vetovoimaisuutta ja houkuttavuutta yritysten sijaintipaikkana aivan kuten ihmisten asuinpaikkanakin ¹.

Myös kaupunkiaktivismi nähdään yhä merkittävämpänä menestystekijänä. Useat kaupungit haluavat mahdollistaa asukkaitensa omaehtoista toimintaa - tai ainakin välttää sen turhaa rajoittamista.

Kaupungit ovat myös halukkaita käyttämään ruohonjuuritason toimintaa oman brändinsä rakentamiseen. Tämä voi kuitenkin kääntyä myös itseään vastaan, jos marginaaleista nousevasta toiminnasta tulee pelkkä kasvuhakuinen väline.

4 tulevaisuus- skenaariota vuoteen 2039

1. PERUSURA



3. PIRSTALOITUNEEN TYÖN METROPOLIALUE



2. MUUTTOVOITON TAHDITTAMA MAA



4. TUNNIN TEKNOLOGIA-SUOMI



Perusura 2039 – Kehitys jatkuu nykyiseen suuntaan eikä suuria poliittisia interventioita tehdä

Väestö keskittyy yhä voimakkaammin suurimmille kaupunkiseuduille, joille syntyy korkean osaamisen työpaikkoja. Asuminen näillä kaupunkiseuduilla urbanisoituu ja yhdyskuntarakenne tiivistyy. Pienillä ja keskisuurilla kaupunkiseuduilla pientalovaltainen, väljä asuminen on edelleen vahvassa suosiossa.

PERUSURA



SKENAARIO 1: PERUSURA

Muuttuva työelämä

Perinteiset teollisuustyöpaikat vähenvät, sote-sektorin merkitys työllistäjänä kasvaa huomattavasti, palvelusektorin työpaikat lisääntyvät ja korkean osaamisen alat kasvavat.

Maahanmuutto

Humanitääriselle maahanmuutolle on tiukat rajat, mutta työperäinen maahanmuutto kasvaa. Nettomuutto noin 15 000 vuosittain.

Alue-rakenne

6–8 suurinta kaupunkikeskusta kasvaa. Keskisuurilla seuduilla hidasta väestön pienentymistä. Muualla väki vähenee voimakkaasti.

Kiinteistömarkkinat

Pääkaupunkiseutu integroitunut globaaleihin markkinoihin, muualla maassa kiinteistömarkkinat hiljenevät.

Asumisen preferenssit

Vahva polarisaatio tiiviin keskusta-asumisen ja maaseutumaisen väljän asumisen välillä.

Kaupunki-atraktiot

Uudenlaisia julkisia tiloja ja elävää kulttuuria syntyy sekä suuriin kaupunkeihin että joillekin pienille paikkakunnille.

Perusura – Kehitys jatkuu nykyiseen suuntaan eikä suuria poliittisia interventioita tehdä

Suomen kaupungistumiskehitys jatkaa vahvasti 2000- ja 2010-luvun uralla: Suurimmat kaupunkiseudut kasvattavat vetovoimaansa ja kasvavat muita seutuja nopeammin, osa keskisuurista kaupunkiseuduista kasvaa yhä maltillisesti, erityisesti ympäröivän maaseudun ja pienempien kaupunkien kustannuksella. Väestö vähenee valtaosalla suomalaisia seutuja.

Muuttoliikettä suurimmille kaupunkiseuduille pitää yllä korkean osaamisen työpaikkojen synty. Muunlaista uutta työtä (teollisuuden ja palvelualojen työpaikkoja) syntyy melko kitsaasti. Kansainvälisillä markkinoilla kilpailevat, korkeaan osaamisen nojaavat yritykset keskittävät toimintojaan suurimpiin kaupunkeihin, joista löytyy yliopisto, erilaisia liike-elämän palveluita ja ennen kaikkea monipuolisesti osaavaa työvoimaa. Kehityskulku toistaa pitkälti samaa kaupungistumisen mallia, joka on käynnissä myös useimmissa muissa kehittyneissä, vahvasti globaaleihin markkinoihin kytkeytyneissä maissa.

Talouden kehitys jatkaa sekä Suomessa että verrokkimaissa

2010-luvun epävarmaan malliin. Väestön ikääntyminen vaikeuttaa työvoiman saatavuutta eikä uusia panostuksia osaamistason nostamiseksi saada vauhtiin. Suomi ei onnistu houkuttelemaan merkittävästi maahanmuuttajia, joten työvoimapula on akuutti useilla aloilla. Myöskään julkisia investointeja ei saada kohdennettua seuduille, joissa yhteiskunnan ja elinkeinojen uudistumiselle on parhaat edellytykset.

Suurimpien kaupunkien infra vahvistuu ja niiden yhdyskuntarakenne tiivistyy hyvää vauhtia. Kaupunkiraideliikennehankkeet parantavat muutaman suurimman kaupunkiseudun sisäistä saavutettavuutta ja uusia keskeisiä sijainteja syntyy liikenteen solmukohtiin. Näiden kaupunkiseutujen rakenne muuttuu yhä monikeskuisemmaksi ja keskuksille syntyy erilaisia profiileja. Keskisuurissa kaupungeissa vastaavaa kehitystä on vaikeampi ylläpitää ja toisaalta monelle niistä pientalovaltainen asuntotarjonta on keskeinen vetovoimatekijä. Näin ollen niiden yhdyskuntarakenne ei kehity kestävään suuntaan tavoitteiden mukaista tahtia.

Perusura – Kehitys jatkuu nykyiseen suuntaan eikä suuria poliittisia interventioita tehdä

Pääkaupunkiseudulla kiinteistömarkkinat käyvät kiihkeinä. Toimitilakiinteistöt ovat osa kansainvälisiä kiinteistömarkkinoita, ja kansainvälisten sijoittajien kiinnostus niitä kohtaan on edelleen kasvussa. Samankaltaista kehitystä on nähtävissä myös muutamien muiden suurimpien kaupunkien keskustoissa. Kaupungistuminen pitää hinnat korkeina näillä alueilla ja uusien toimitilojen rakentaminen keskusta-alueille ja liikenteen keskeisiin solmukohtiin säilyy kiivaana.

Muulla maassa rakentaminen ja kiinteistömarkkinat ovat hiljentyneet. Väestön keskittyminen nostaa myös asumisen hintaa suurilla kaupunkiseuduilla, vaikka kehitystä pyritään hillitsemään uudella rakentamisella. Osa ulkomaisista sijoittajista on kytkenyt sijoituksiaan myös vuokra-asuntoihin eritoten hieman syrjäisemmissä sijainneissa. Tämä vapauttaa kotimaisten institutionaalisten sijoittajien pääomia uuteen asuinrakentamiseen.

Työperäinen maahanmuutto kasvaa hiljalleen läpi 2020- ja 2030-lukujen. Sitä pyritään kasvattamaan, sillä väestön vanhetessa

työvoiman tarve kasvaa. Palvelualojen kasvu tuo tarvetta työvoimalle ja erityisesti sote-sektorilla on paikoittain pulaa osaavista työntekijöistä.

Humanitaarinen maahanmuutto on edelleen tiukasti säädeltyä; Suomi pyrkii lähinnä täyttämään oman osansa kansainvälisistä sopimuksista. Nettomuutto on noin 15 000 henkeä vuosittain.

Humanitaarinen maahanmuutto on edelleen tiukasti säädeltyä. Nettomuutto on noin

15 000

henkeä vuosittain.

Vaikutukset maailmalla

Maailma jatkaa kehitystä, jossa erityisesti Aasian rooli taloudessa ja politiikassa kasvaa ja Euroopan rooli taas taantuu hiljalleen. Euroopan vaurastumiskehitys on aiempaan verrattuna hidasta, mikä heijastuu sekä julkisiin investointeihin että haluun luoda taloudellista koheesiota eri maiden ja alueiden välillä.

Maailman valtapoliittiset jännitteet pysyvät pitkällä aikavälillä vakaina, mikä hidastaa globaalin talouden integroitumista ja kasvua sekä ylläpitää maahanmuuttopaineita Afrikasta ja Lähi-idästä Eurooppaan.

Digitaalinen talous integroituu vaihe vaiheelta muuhun talouteen ja samalla globaalit alustayritykset laajentavat rooliaan kaupan alalla, liikenteessä ja terveydenhuollossa sekä monien työtehtävien välittämisessä. Tämä kaventaa myös monien suomalaisten yritysten markkinoita ja vähentää työpaikkoja Suomessa.

”Aasian rooli taloudessa ja politiikassa kasvaa. Euroopan rooli taantuu hiljalleen.”

Vaikutukset Suomessa

Suomi kulkee kehityspolkua, joka on jo tapahtunut muualla: taloudellinen aktiviteetti ja väestö keskittyy suurimmille kaupunkiseuduille. Kasvu luo kasvua, monipuolinen väestö ja palvelutarjonta vetävät puoleensa yhä enemmän yrityksiä ja investointeja kasvaville seuduille. Tämän muutoksen suunnan kääntämiseen tai hivuttamiseen on vaikea löytää tehokkaita poliittisia välineitä. Maahanmuuttopolitiikka on varovaista, minkä seurauksena on vaikea rakentaa myöskään vahvaa imua työperäiseen maahanmuuttoon. Tämä rajoittaa selvästi Suomen kytkeytymistä maailmantalouteen.

Kaupungit jakautuvat hiljalleen kolmeen ryhmään. Suurimmat, yhä vauhdikkaammin kasvavat seudut tarjoavat entistä monipuolisemman kirjon palveluita ja elämäntyylejä. Niiden infraan investoidaan ja yhdyskuntarakenne tiivistyy. Nämä kaupungit pystyvät kasvattamaan myös kansainvälistä vetovoimaansa ja mahdollis-

tamaan monille etnisille ryhmille oman paikallisen kulttuurisen yhteisön.

Keskisuurissa kaupungeissa kehitys on huomattavasti hitaampaa, niiden palvelutarjonnan ja väestön osaamispohjan kapeus rajoittaa niiden kykyä houkutella yrityksiä ja muuttajia. Monelle näistä kaupungeista sote-palveluiden keskittyminen on tärkeä työpaikkoja ylläpitävä ja ihmisiä lähiseuduilta vetävä tekijä. Näiden paikakuntien edullinen, pientalovaltainen asuntotarjonta on tärkeä kilpailuetu, joka estää monia muuttamasta suuremmille kaupunkiseuduille. Yhdyskuntarakenne jatkaa hajautumistaan.

Kolmannen ryhmän kaupungit ovat hitaan taantumisen polulla, Niiden palvelut taantuvat, elinkeinorakenne ei uudistu, väestö ikääntyy ja uusia merkittäviä investointeja infraan tehdään yhä harvemmin.

2018–2020

Vauhdittunut talouskasvu luo uusia työpaikkoja suurille ja keskisuurille kaupunkiseuduille, sekä teollisuuteen että asiantuntija-palveluihin. Suurimmilla kaupunkiseuduilla myös kuluttajapalvelut monipuolistuvat ja synnyttävät lisää työpaikkoja. Rakentaminen on vilkasta etenkin olemassaolevan kaupunkirakenteen sisällä.

2026–2032

Suomessa havahdutaan palvelutyöpaikkojen siirtymiseen digitaalisilla alustoille ja näin myös pois Suomesta. Samaan aikaan myös logistiikan ja kaupan alan työpaikkoja häviää automatisaation myötä. Suurimpiin kaupunkeihin syntyy silti yhä erikoistuneempia palveluita ja myös monipuolisempia alueita. Eurooppaan suuntautuva siirtolaisvirta jatkaa kasvuaan, mutta Suomessa oleskelulupia jaetaan hyvin nihkeästi muutoin kuin töihin suoraan rekrytoituille. Samaan aikaan monia asiantuntija-aloja ja sote-palveluja vaivaa työvoimapula.

2021–2025

Maa-ilmantalon politiikan ja -kaupan eripuraisuus jatkuu, mistä seuraa hidastuvaa talouskasvua, erityisesti Euroopassa ja Suomessa. Suomen suurimmilla kaupunkiseuduilla on kuitenkin käynnissä paljon rakennushankkeita ja muuttoliike kaupunkeihin jatkuu. Keskisuurilla kaupunkiseuduilla uusia työpaikkoja syntyy sote-palveluiden keskittymisestä, uusi asiantuntijatyö keskittyy suurimpiin kaupunkeihin. Maa-ilmantalon epävarmuus ajaa sijoituksia yhä enemmän metropolien kiinteistöihin. Tämä näkyy myös Suomessa, jossa pääkaupunkiseudun kiinteistömarkkina irtautuu yhä selvemmin muun maan markkinoista.

2033–2040

Työväestö on jakautunut hyvin selvästi vanhusvaltaisiin pieniin ja keskisuuriin kaupunkeihin ja työikäisen väestön kansoittamiin suurimpiin kaupunkiseutuihin. Muutamia poikkeuksia löytyy kaupungista, jotka ovat onnistuneet hyödyntämään uusia liikkumisen palveluita ja tehneet kohtuuhintaisista, sympaattisista asuinalueistaan vetovoimaisia paikkoja ihmisille, jotka osaavat navigoida ajan monimuotoisilla työmarkkinoilla.

Maahanmuutto lisääntyy



Kansainvälinen muuttovoitto määrittää, millä alueilla väestönkasvu voi Suomessa jatkua. Perheperusteisessa sekä työ- ja opiskeluperusteisessa muutossa voi tapahtua tasaista kasvua, mutta konfliktien myötä pakon edessä muuttavien määrät voivat vaihdella voimakkaastikin. Myös ympäristökriisit voivat ajaa ihmisiä etsimään turvaa ja paremman elämän edellytyksiä kotimaansa rajojen ulkopuolelta.

Muuttovoiton tahdittama maa



Voimakas, pitkälti hallitsematon maahanmuutto tuo uusia asukkaita maan kaikkiin keskuksiin. Työmarkkinat polarisoituvat. Suurimmissa kaupungeissa on paljon korkean osaamisen ja palvelualojen työpaikkoja. Muualla sote-palvelujen rooli työllistäjänä kasvaa yhä.



SKENAARIO 2: MUUTTOVOITON TAHDITTAMA MAA

Muuttuva työelämä

Työmarkkinat ovat eriytyneet voimakkaasti alueittain: Suurissa kaupungeissa yksityinen palvelutuotanto ja korkea osaamista vaativa työ kasvavat, kun taas muualla työmarkkinat keskittyvät lähes kokonaan sote-alalle. Teollinen tuotanto kasvaa hiukan.

Maahanmuutto

Pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien määrä ja liikkuvuus kasvaa merkittävästi, kun tiukasta rajavalvonnasta luovutaan monin paikoin. Nettomuutto alahastelee voimakkaasti kansainvälisen tilanteen mukaan ja on joinakin vuosina jopa 100 000, välillä vain 10 000.

Aluerakenne

21 suurinta kaupunkia kasvaa, muualla väki vähenee. Monien kaupunkien lähimaaseudunkylien väestö kasvaa ja elinvoimaisuus vahvistuu merkittävästi.

Kiinteistömarkkinat

Osa kaupunkien varakkaasta väestöstä vieroksuu väenpaljoutta ja vilkasta, monikulttuurista kaupunkielämää ja muuttaa pikkukaupunkeihin tai maaseudun rauhaan, joten kiinteistö- ja asunto-markkinat toimivat vilkkaasti ympäri maata. Digitalisatio on helpottanut monenlaisten tilojen yhteiskäyttöä.

Asumisen preferenssit

Uutta asutokantaa rakennetaan etenkin tiiviiden keskustojen tuntumaan. Myös maaseudulta lintukotoa etsivien asumispäätöksillä on joidenkin paikkakuntien kannalta merkittävä rooli.

Kaupunkiattraktiot

Uudenlaisia julkisia tiloja ja elävää kulttuuria syntyy sekä suuriin kaupunkeihin että joillekin pienille paikkakunnille. Paikallinen aloitteellisuus on saanut uudenlaista yhteisöllistä merkitystä.

Muuttovoiton tahdittama maa 2039

Suomen väestörakenteen ja kaupunkiseutujen dynamiikka muuttuu 2020-luvun taitteessa, kun Suomeen tulee muutamana vuonna lähes 100 000 turvapaikanhakijaa. Tämän seurauksena kaksikymmentä suurinta kaupunkia kasvavat läpi 2020-luvun, vaikka muuttomäärät kääntyvät laskuun moneksi vuodeksi. Toimialarakenteeltaan monipuolisten, pitkälti korkean osaamisen aloihin nojaavien keskusten kasvu on tasaisen nopeaa. Voimakasta kasvua syntyy myös osalle pienemmistä paikkakunnista, joille on keskittynyt merkittävästi terveys- ja hoivapalveluita.

Muualla kasvu on hitaampaa ja pyrähdyksellisempää. Koska humanitäärisistä syistä tapahtuvan maahanmuuton volyymi vaihtelee suuresti jopa vuosittain, useat pienemmätkin paikkakunnat saavat välillä merkittävästi uutta väestöä. Vaikka suurin osa uusista tulokkaista hakeutuukin ennen pitkää suurille kaupunkiseuduille, maaseutumaisille alueille jäävät uussuomalaiset ovat kuitenkin paikallisesti merkittävä resurssi.

2030-luvulla syntyy uusi ilmiö, kun suuri väestönkasvu saa ison joukon ihmisiä muuttamaan pienemmille paikkakunnille pakoon suurimpien kaupunkien korkeita asuntojen hintoja. Toinen voimistuva ilmiö on monipaikkaisuus. Väliaikaisen asunnon tai työtilan löytäminen on käynyt hyvin helpoksi, sillä rakennetun ympäristön digitalisoituminen on uudistanut kiinteistömarkkinoita. Sekä asuntoja että muita tiloja on tarjolla vuokralle eri pituisiksi (myös hyvin lyhyiksi) jaksoiksi runsaasti.

Suomen kaupunkikehitys on länsieurooppalaistunut etenkin siinä mielessä, että yksityisen palvelusektorin merkitys on työvoiman runsaan saatavuuden takia kasvanut voimakkaasti. Myös hyvätuloisten kasvava palvelujen käyttö ja digitalisaation myötä helpottunut saatavuus tukevat sektorin kasvua. Vaativa asiantuntijatyö on klusteroitunut ja synnyttänyt uusia alueellisia osaamiskeskittymiä, jotka eivät kuitenkaan ole merkittäviä suoria työllistäjiä.

Muuttovoiton tahdittama maa 2039

Kaupunkiseutujen sisällä alueet erilaistuvat, millä on sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia kaupunkilaisten arkeen. Joistakin entistä ilmeikkäämmistä lähiöistä tulee suosittuja vapaa-ajanvieton paikkoja, joihin matkustetaan kauempaakin esimerkiksi suosittujen etnisten ravintoloiden takia. Toisaalta huonojen yhteyksien päässä olevat vuokra-asuntovaltaiset lähiöt, joilla väestön vaihtuvuus on suurta, alkavat monista vaikuttaa turvattomilta. Vastavasti keskisuurten kaupunkien pientaloalueille ja kaupunkien lähi-seutujen kyliin syntyy uutta elinvoimaa, kun osa väestöstä kyllästyy suurempien kaupunkien ahtauteen ja korkeaan hintatasoon.

Myös liikkumisen palvelullistuminen edesauttaa eri kokoisten kaupunkiseutujen vetovoiman säilymistä. Erilaisista lähtökohdista ponnistavia ja vaihtelevan palvelutason liikkumisen palveluita syntyy eri paikkakunnille. Suurissa kaupungeissa pystytään saavuttamaan kriittinen määrä käyttäjiä, jotta erilaiset automaattiseen liikenteeseen perustuvat yhteiskäyttöpalvelut yleistyvät. Monilla pienemmillä paikkakunnilla liikkuminen perustuu edelleen auton omistukseen ja autojen jakamiseen lähiyhteisöissä.

Kaupungeissa, joissa perinteinen joukkoliikenneinfrastruktuuri ei ole niin kehittynyttä, uudet automaattiset autot saavat ihmiset matkustamaan pidempiäkin työmatkoja, sillä matkustusmukavuus kasvaa huomattavasti. Toinen keskeinen tekijä liikkumisen murroksessa on sähköautojen latausinfra kehitys, mikä ei onnistu kattavasti koko maassa.

”Uudet automaattiset autot saavat ihmiset matkustamaan pidempiäkin työmatkoja.”

Vaikutukset maailmalla

Ilmastonmuutoksen myötä laajoilla alueilla heikentyneet elinolosuhteet ja Afrikan nopea kaupungistuminen näkyvät kasvavina muuttovirtoina kohti Eurooppaa. Etenkin kriisi- ja konfliktipesäkkeistä pakenevien määrän suuret ailahtelut koskettavat koko Suomea, kun tulijoita asutetaan pienillekin paikkakunnille. Suurin osa maansa pakon edessä jättäneistä elää silti edelleen EU:n ulkopuolella mutta sen rajojen tuntumassa.

Mikään taho ei pysty kokoamaan voimia kansainvälisen humanitaarisen yhteistyön määrätietoiseksi uudistamiseksi. Yhtenäisen EU:n perään ei enää haikailla vaan valtiot yrittävät löytää liittokseen natisevasta järjestelmästä strategisia liittolaisuuksia. Suomi satsaa etenkin yhteistyöhön korkean teknologian kehitys- ja tutkimustyössä.

”Ilmastonmuutos ja Afrikan nopea kaupungistuminen näkyvät kasvavina muuttovirtoina kohti Eurooppaa.”

Vaikutukset Suomessa

Suomeen suuntautuva muuttoliike hypähtää pitkän tasaisen kasvun kauden jälkeen aivan uudelle tasolle, kun kaikentyyppinen maahanmuutto kasvaa yhtä aikaa. Suomeen työn, opiskelun tai perheen vuoksi muuttavan väestön määrä pysyy merkittävänä, mutta sen lisäksi maahanmuuttoa kasvattaa sekä turvapaikanhakijoina että kiintiöpakolaisina maahan saapuvien määrän kasvu. Tarkkoja muuttotilastoja on vaikea laatia, kun monien ihmisten status on epäselvä ja useiden maiden rajavalvonta ja yleinen vastaanottokyky heikohkoa.

Kun valtioiden satsaukset ylikansallisten asioiden hoitamiseen vaihtelevat voimakkaasti, kaupunkien rooli elinvoiman ja yhteiskuntarauhan edistäjinä korostuu. Koska suomalaisten kaupunkien lähtökohdissa ja valituissa kehittämistoimenpiteissä on kuitenkin suurta vaihtelua, ajautuu osa vahvemmistakin kaupunkiseuduista pahoihin talousvaikeuksiin perinteisen elinkeinorakenteen pohjan murentuessa.

Kansallisen tason kaupunkipolitiikalla ei ole merkittävää roolia vaikka kaupunkien keskinäistä keskustelua kasvaneen eriarvoisuuden lieventämiskeinoista käydäänkin varsin aktiivisesti.

Monet kaupungit ovat luoneet läheisiä suhteita ulkomaisiin verkko-kaupunkeihinsa saadakseen sparrausta keskeisten strategisten tavoitteidensa saavuttamiseksi. Myös kaupunkiväestön ja pienyrittäjien kansainvälisiä yhteyksiä osataan arvostaa elinkeino- ja kulttuuripolitiikassa.

**”Kaikentyyppinen
maahanmuutto
kasvaa yhtä aikaa.”**

SKENAARIO 2: MUUTTOVOITON TAHDITTAMA MAA

2018–2020

EU:n sisäiset ristiriidat talous- ja maahanmuuttopolitiikassa kasvavat. Ilmastomuutos ja konfliktit ajavat yhä suuremman joukon liikkeelle Lähi-idässä ja Afrikassa, mutta tulijoiden määrä Eurooppaan pysyy tasaisena.

Monet suurten kaupunkiseutujen ulkopuolella sijaitsevat teolliset yritykset järjestelivät toimintaansa uudestaan voidakseen uudistua: tuotekehitysyksiköt joudutaan sopivan työvoiman löytämiseksi siirtämään maakuntakeskuksiin tai jopa pääkaupunkiseudulle.

2026–2032

EU ajautuu hajoamisprosessiin, jonka tuloksena syntyy uusia alueellisia ryhmittymiä. Suomessa ja monissa muissa Euroopan maissa lähtee käyntiin maahanmuuton katalysoima uusi politiikan polarisaatio, joka heijastuu osin myös levottomuutena kaduilla.

Osa suomalaisista seuduista osaa hyödyntää maahanmuuttajien luomaa työvoimapotentiaalia sekä uudenlaisen teollisuuden, sote-palveluiden että ilmastomuutoksen myötä kysyntää kasvattaneen suomalaisen ruoantuotannon parissa.

2021–2025

Eurooppaan suuntautuu liki kymmeneen vuoteen suurin muuttoliike, josta Suomeen tulee reilusti toistasataatuhatta ihmistä.

Suomessa maakuntauudistus ajautuu vaikeuksiin ja monien palvelujen järjestäminen osassa maata käy yhä vaikeammaksi. Suurimpien kaupunkien asuntotilanne on hankala, minkä seurauksena kasvava joukko ihmisiä asuu käytännössä kahdella paikkakunnalla.

Maahanmuuttajien merkittävästi lisääntyvä määrä helpottaa asteittain työvoiman saantia. Jotkut yritykset ryhtyvät määrätietoisesti rekrytoimaan uusia tulokkaita ja täsmäkouluttavat heitä tuotantopuolen tehtäviin. Uussuomalaiset lievittävät myös sote-sektorin työvoimapulaa.

2033–2040

Jännitteet eurooppalaisten valtioiden välillä kasvavat. Suomessa alkaa syntyä pienempiin kaupunkeihin merkittävän kokoisia etnisiä yhteisöjä, jotka vetävät puoleensa muuttajia myös muista Euroopan maista.

MUUTOSVOIMA

Työelämä muuttuu



Robotisaatio, automatisaatio ja digitalisaatio muuttavat työnteon tapoja ja työelämää. Yhä suurempi osa työstä tehdään keikkamuotoisesti alustojen välityksellä. Toisaalta tämä lisää työnteon epävarmuutta, mutta myös standardoi työtehtäviä. Automatisaation myötä jopa puolet nykyisistä työpaikoista voi kadota.

PERUSURA

Pirstaloituneen työn metropolialue



Digitalisaatio muokkaa rajusti sekä työ- että kiinteistömarkkinoita, joita globaalit alustajätit alkavat dominoida. Työn perässä väestö keskittyy laajenevalle ja tiivistyvälle Helsingin metropolialueelle, jonka merkitys edelleen kasvaa Tallinnaan avautuvan raideyhteyden myötä. Lähiyhteisöillä on keskeinen rooli niin digitaalisen vertaisavun kuin fyysisen hoivan tarjoajina.



SKENAARIO 3: PIRSTALOITUNEEN TYÖN METROPOLIALUE

Muuttuva työelämä

Automatisaatio ja digitalisaatio muuttavat suuresti työelämää. Monia työnkuvia katoaa, ammattikuvat sekoittuvat ja työtä tehdään alustojen välityksellä pienissä pätkissä. Yhä useampi työskentelee keikkaluontoisesti sote-sektorilla ja yksityisellä palvelusektorilla. Palkkojen polarisaatio voimistuu.

Maahanmuutto

Rajat ovat avoimia ja kaikenlainen maahanmuutto kasvaa. Netto-muutto 35 000 vuosittain.

Aluerakenne

Työnteon muutoksen myötä ihmiset hakeutumaan suurimpiin kaupunkeihin suuremman taloudellisen toimeliaisuuden piiriin. Raideyhteys Tallinnaan keskittää jo rakennusvaiheessaan asuin- ja työpaikkarakentamisen entistä enemmän metropolialueelle ja muilla kaupunkiseuduilla rakentaminen hiipuu.

Kiinteistömarkkinat

Perinteiset kiinteistömarkkinat jäätyneet muualla paitsi suurimmilla kaupunkiseuduilla, joilla niilläkin huomattavasti liikaa liike- ja toimistotiloja. Samalla alustayritysten palvelut ovat luoneet uudenlaiset tehokkaat kiinteistömarkkinat.

Asumisen preferenssit

Tiivis kaupunkimainen asuminen kasvattaa nopeasti suosiotaan, koska ihmiset haluavat asua lähellä toisiaan sekä potentiaalisia uusia työpaikkojaan.

Kaupunkiattraktiot

Ihmiset hakevat merkityksellistä tekemistä erilaisista yhteisöistä ja lisääntyneen vapaa-ajan myötä elävää kaupunkikulttuuria, ei-kaupallista toimintaa ja uudenlaista julkista tilaa syntyy paljon. Uuden syntyminen on erityisen voimakasta ennen kaikkea isompien kaupunkien reuna-alueilla, joita gentrifikaatio ei ole vielä tavoittanut, sekä pienempien kaupunkien keskustoissa, joissa molemmissa kiinteistöt ovat halpoja uusien digitaalisten ansiosta helposti vuokrattavissa.

Pirstaloituneen työn metropolialue 2039

Automatisaation ja digitalisaation seurauksena koko talous ja työelämä ovat muuttuneet. Yhä useampi asia on palvelullistunut (x-as-a-service) ja niiden kaupankäynti on siirtynyt globaaleille, digitaalisille alustoille. Samalla omistus ja työmarkkinat ovat muuttuneet yhä globaaleimmiksi. Sen varjoon on syntynyt uudenlainen, teknologiaa ja kryptovaluuttoja hyödyntävä vertaistalous, jonka kautta informaation, osaamisen ja materiaalisten hyödykkeiden yltäkylläisyys kohtaa kysynnän.

Moni perinteinen ammatti rekkakuskista kaupan kassaan, kirjantotehtäviin ja liikennepoliisiin on kovaa vauhtia katoamassa vastaavaa tahtia kuin teollisuuden työpaikat edeltävinä vuosikymmeninä. Tilalle syntyvät työt ovat luonteeltaan erilaisia kuin katoavat. Ihmiset ostavat ja myyvät digitaalisten alustojen kautta yhä enemmän työsuoritteita. Alustatyö avaa osalle ihmisistä uusia ovia työmarkkinoille, kun tehtävät standardoituvat eivätkä ne välttämättä vaadi aiempaa laajaa koulutusta. Vastaavasti pitkät työsuhteet vähenevät ja osa tehtävistä katoaa Suomesta kokonaan muualla maailmassa asuvien alustaduunarien tehtäväksi. Työpaikkoja ja toimeentulomahdollisuuksia syntyy vaihe vaiheelta enemmän kehittyvien maiden suurempiin kaupunkeihin. Näin siirtolaisuus kohti Eurooppaa ei kasva ennustetulle tasolle.

Samalla kehitys kuitenkin lisää tulojen polarisaatiota Suomen sisällä. Keskituloisten ihmisten määrä on vähentynyt huomattavasti ja erityisesti matalapalkkaisten töiden määrä on kasvanut. Korkeimmin koulutettu viisi prosenttia väestöstä, eli niin kutsutut huipputuottavat yksilöt, tuottavat 60 prosenttia koko kansakunnan arvonlisästä.

Data-vetoiset, globaalit alustat pystyvät tarjoamaan usein ylivoimaisia oppimiseen, terveyteen ja esimerkiksi rakennusten ylläpitoon liittyviä palveluita. Monet julkiset palvelut näyttävät niiden rinnalla kömpelöitä. Yhdistettynä sosiaaliturvan murentumiseen tämä tarkoittaa julkisen sektorin roolin heikkenemistä. Uudenlaisia turvaverkkoja ja vertaisyhteisöjä syntyy digitaalisille alustoille.

Aktiivisimmat kaupungit rakentavat yhdessä yritysten ja järjestöjen kanssa omia sosiaaliturvajärjestelmiään ja tarttuvat uusin tavoin paikallisiin turvallisuushaasteisiin.

Globaalit alustat mahdollistavat uudenlaisia yhteistyön muotoja, joista osa on hyvin paikallista. Alustat ovat avanneet ihmisten käyttöön monenlaisia uusia resursseja, jotka liikkuvat usein käytännössä virallisen rahatalouden ulkopuolella. Ihmistyötä, tavaroita, työkaluja,

Pirstaloituneen työn metropolialue 2039

kyyttejä ja informaatiota on tarjolla käyttöön, kun osaa hakeutua oikeisiin ympäristöihin ja huolehtia omasta maineestaan. Nämä uudet talouden kerrokset ja jaetun hallinnan muodot ovat kompensoineet työmarkkinoiden muutosta ja sosiaaliturvan heikkenemistä. Myös kaupungit ovat omaksuneet alustamaisen roolin, ja niiden tehtävä on enenevissä määrin mahdollistaa ja vauhdittaa asukaslähtöistä yhteistoimintaa. Kyky yhteistyöhön sekä lähiyhteisössä että laajemmin korostuu yksilön statuksen lähteenä ja korvaa aiemmin työuran ja yksilösuoritusten kautta tapahtunutta meritoitumista.

Yhä suurempi osa Suomen työikäisestä väestöstä keskittyy pääkaupunkiseudulle, jossa on tarjolla sekä hyvin palkattuja asiantuntijaita, erilaisia palvelualan töitä että laajasti erilaisia jaettuja resursseja. Muualla työmarkkinat yksipuolistuvat sote-alan tehtävien ja standardoitujen alustapalvelujen ympärille.

Pääkaupunkiseudun kasvun moottorina toimii myös 2020–2030-luvuilla rakennettava Helsinki-Tallinna-tunneli, joka jo rakennusvaiheessa vetää perässään muita investointeja ja nostaa maan arvoa. Suurten kaupunkien kasvaminen sisäänpäin jatkuu, sillä ihmiset hakeutuvat enenevissä määrin keskustojen tuntuun. Keskeinen asuinpaikka helpottaa työnsaantia ja pääsyä erilaisten jakamispalvelujen pariin.

Samalla muun Suomen kiinteistömarkkinat hiipuvat. Datalla on entistä suurempi rooli myös kiinteistöjen operoinnissa, ja alustayritykset tarjoavat palveluitaan myös tähän tarkoitukseen. Palveluiden avulla toimitilojen käyttöasteet kohoavat ja sitä myöten myös tuotot. Alustayritykset muuttavat liiketoiminnan logiikkaa, jolloin ne pääsevät rakentamaan vahvaa jalansijaa markkinoille ja investoimaan sen jälkeen vähä vähältä myös itse rakennusten, infrastruktuurin ja rakennuskohtaisen energiantuotannon omistukseen. Alustayritykset lunastavat toimitiloja itselleen, alkaen suurten kaupunkien vähemmän keskeisistä kiinteistöistä liikkuen lopulta keskustoihin.

Teknologiset innovaatiot, kuten ajoneuvojen sähköistyminen ja automatisaatio ovat helpottaneet liikkumista ja tehneet siitä lopulta lähes päästötöntä. Kaupalliset toimijat ovat etunenässä omaksumassa uusia teknologioita ja sähköiset robottitaksit ja -bussit ovat tulleet kaupunkien kaduille nopeassa tahdissa. Niillä liikkuminen on monin verroin edullisempaa kuin oman auton käyttäminen, joten suuri osa ihmisistä on luopunut autosta. Samalla on vapautunut suuri määrä rakennusmaata täydennysrakentamiseen.

Vaikutukset maailmalla

Globaalin talouden asema yhteiskunnassa on entisestään vahvistunut, ja sen airuena toimivat valtavat alustajätit, jotka ovat syrjäyttäneet monessa asiassa niin perinteisiä yrityksiä kuin julkista sektoriäkin. Tämä murros tuottaa useaan otteeseen jyrkkiä talouden heilahduksia.

Muuttoliike Eurooppaan ei ole kasvanut merkittävästi: alustatalouden myötä tapahtunut työnteon standardoituminen on yksinkertaistanut työntekoa ja helpottanut työnhakua ympäri maailmaa. Erityisesti asiantuntijatyö on globaalia, ja parhaista tekijöistä käydään kovaa kilpailua. Talouden globaali integroituminen ja valtioiden aseman heikentyminen on vähentänyt hiljalleen maailmanpolitiikan jännitteitä.

**”Valtavat alustajätit
syrjäyttävät monessa
asiassa perinteiset yritykset
ja julkisen sektorin.”**

Vaikutukset Suomessa

Valtion roolia on tahollaan pienentänyt ja kaupunkien rooli monessa asiassa kasvanut. Väestön ja talouden painopiste on hyvin vahvasti Helsingin metropolialueella, muualla ihmiset elävät kasvavassa määrin erilaisten vaihtoehtotalouksien piirissä. Palkkatyön ja keskiluokan ympärille rakentuneesta hyvinvointivaltiosta ollaan siirrytty vertaisturvan aikaan, jossa varallisuuserot ovat aiempaa suurempia.

Suomi on vahvoilla kansainvälisten osaajien houkuttelemisessa. Vetovoimatekijänä tässä kilpailussa on erityisesti suotuista ilmasto. Suomen nettomuuttovoitto on 35 000 ihmistä vuosittain.

Helsinki ympäristöineen on vahvasti globaaliin talouteen integroitunut metropoli. Muut Suomen kaupungit ovat selvästi hiljaisempia ja niiden välillä on suuria eroja. Parhaiten menestyneet kaupungit ovat osanneet aktiivisesti ohjata liikenteen murrosta kohti palvelullistumista ja automatisaatiota, mikä on mahdollistanut myös vetovoimaisten, elävien kaupunkitilojen ja asumisympäristöjen kehittämisen uusiin paikkoihin. Julkisen sektorin, kansalaisten ja yritysten yhdessä tarjoavat palvelut ja turvaverkot ovat yhä tärkeämmässä roolissa kaupunkien sosiaalisessa kestävyudessa.

Suomen nettomuuttovoitto on

35 000

ihmistä vuosittain.

2018–2020

Globaali finanssikriisi käynnistyy 2020-luvun alussa, kun tekoälyn ja alustatalouden ympärille kasvanut kupla puhkeaa. Tämä ei hidasta alustatalouden tai automatisaation etenemistä vaan johtaa niiden sovellutusalueiden laajenemiseen yhä useammille toimialoille.

2026–2032

Kiinteistömarkkinoilla on globaalia turbulenssia, joka on seurausta markkinan nopeasta kasvusta ja alustayritysten tuottamasta muutoksesta liiketoimintamalleihin. Digitaalisten alustojen ansiosta kehittyvien maiden suuriin ja keskisuuriin kaupunkeihin syntyy merkittävä toimistokeikkatöiden markkina.

Suomalaiset kaupungit organisoivat sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmiä uusin tavoin, entistä tiiviimmässä yhteistyössä paikallisten yhteisöjen ja yritysten kanssa.

2021–2025

Työn murros on yhä selkeämpi ilmiö, ja siitä käydään jatkuvaa yhteiskunnallista keskustelua. Sosiaaliturva muotoillaan Suomessa uusiksi varsin nopealla prosessilla. Myös Helsinki-Tallinna-tunnelin vaatimat investointipäätökset syntyvät yllättävän ripeästi, ja rakentaminen alkaa.

2033–2040

Liikenne on pitkälti automatisoitunut ja palvelullistunut, ja auton omistaminen isommissa kaupungeissa on harvinaista.

Suomen talous on keskittynyt voimakkaasti Helsingin metropolialueelle, joka vahvistuu entisestään Helsinki-Tallinna-tunnelin valmistumisen myötä.

Liikenne- infrastruktuuriin investoidaan



Infrastruktuuri-investoinneilla on pidetty yllä kattavaa kotimaista liikenneverkkoa ja haluttu edistää tasaista aluekehitystä. Vaikka isojen investointien kannattavuutta on vaikeaa arvioida, niiden puolesta puhutaan niin kilpailukyvyyn kasvun kuin päästövähennysten nimissä.

Tunnin teknologia-Suomi



Osaamisvaltainen teollisuus luo työpaikkoja ja vaurautta Helsinki-Tampere-Turku-kolmioon, jonka kilpailueduksi nousevat nopeat raideyhteydet. Tiivis pientaloasuminen kasvattaa suosiotaan ja liikkuminen on palvelullistumisen myötä muuttunut todella helpoksi. Moni löytää tehokkuusajattelulle vastapainoa kiinnostavasta kaupunkikulttuurista, jota yhteiskunnan erilaisista marginaaleista kumpuaa.



Muuttuva työelämä

Kasvukolmion suuri agglomeraatioalue on vetovoimainen sijainti suuryrityksille ja investoinneille. Alueelle syntyy korkean osaamisen alojen ja teollisten klustereita työpaikkojen määrä kasvaa. Digitalisaatio myllää palvelusektoria, eikä sosiaali- ja terveysalan tai yksityisen palvelusektorin työpaikoissa tapahdu muutosta väestön ikääntymisestä huolimatta.

Maahanmuutto

Ilmastonmuutoksen myötä heikkenevät asuinolot kiihdyttää globaalia muuttoliikettä. Varsinkin korkeasti koulutettu työvoima jättää taakseen Etelä-Euroopan ja Aasian kaupunkeja ja hakeutuu pohjoisempiin sijainteihin. Rajat ovat avoimia ja kaikenlainen maahanmuutto kasvaa. Netto-muutto 35 000 vuosittain.

Alue-rakenne

Nopeat raideyhteydet parantavat yhteyksiä Helsingistä Turkuun ja Tampereelle. Alueesta muodostuu yhtenäinen työssäkäyntialue, jonne myös rakentaminen keskittyy, kun kohoava korkotaso hyydyttää rakentamisen alueen ulkopuolella.

Kiinteistömarkkinat

Globaalit kiinteistö-sijoittajat kiinnostuvat kasvukolmion alueesta ja sijoitusten määrä kasvaa. Toimitilakiinteistöjen lisäksi myös vuokra-asunnot ovat keränneet kiinnostusta. Kolmion seutu integroituu yhä tiiviimmin globaaleihin markkinoihin ja muualla maassa kiinteistömarkkinat hiljenevät.

Asumisen preferenssit

Tiivis pientaloasuminen hyvien yhteyksien ja palvelujen äärellä voimakkaassa suosiossa. Uudistunut kaavoitusjärjestelmä helpottaa asuinrakentamisen mukautumista ihmisten preferenssien mukaan ja uudet rakennusteknologiat helpottavat rakentamista. Energiantuotanto on hajautettu, mikä mahdollistaa myös talojen tuottaman energian myymisen verkon yli muille kuluttajille.

Kaupunki-atraktiot

Ihmisten vapaa-aika on kotikeskeistä sijoittuen rauhallisille esikaupunkialueille. Vähittäiskaupan siirtyminen verkkoon on vähentänyt kaupunkikeskusten vetovoimaa sekä samalla kaupunkikulttuuria.

Tunnin teknologia-Suomi 2039

Korkotason lähtiessä nousuun 2020-luvun taitteessa, uusi rakentaminen hyyttyy kaikkialla Suomessa lukuunottamatta suurimpia kaupunkeja. Tämä lisää entisestään polarisaatiota kasvukeskusten ja muun Suomen välillä ja kiihdyttää virinnyttä kaupunkipoliittista keskustelua. Nopea muutos selkiyttää kaikille, että merkittävimpien osaamiskeskittymien vetovoimaisuus ja kytkeytyminen toisiinsa ja muuhun maailmaan on elintärkeää koko valtakunnan elinvoiman ylläpitämiseksi.

Suomalaisen politiikan suureksi linjaksi muodostuu kilpailukykyisen kaupunkikeskittymän rakentaminen Etelä-Suomeen. Samaan aikaan osaamisvaltainen teollisuus on rakentanut uniikin kilpailuedun hyper-kytkeytyneitä teknologioita hyödyntävistä palveluistaan. Tämän ansiosta (Etelä-)Suomi vetää puoleensa osaajia Aasiasta ja Etelä-Euroopasta, josta ilmastonmuutos ja taloustilanteen jatkuva heikkeneminen ajaa ihmisiä siirtolaisiksi.

Keskeisimpänä uudistuksena rakennetaan tunnin junayhteydet Helsingistä lentokentän kautta Tampereelle ja Turkuun, jotta muuttopainetta pääkaupunkiseudulle saadaan edes vähän hillittyä. Junayhteyksien ansioista kaupunkien välille muodostuu yhtenäinen työssäkäyntialue, jonka vaikutuspiirissä asuu liki 3 miljoonaa ihmistä. Väkimäärältään se on huomattavasti suurempi agglomeraatio, kuin muiden Pohjoismaiden vastaavat. Niin kutsuttu kasvukolmio kerää huomattavia määriä taloudellisia investointeja ja erityisesti korkean osaamisen työpaikkoja.

Voimakkaana tekijänä kaupunkialueiden menestyksessä on liikenteen palvelullistuminen. Digitalisaatio on mahdollistanut eri kulkumuotojen tehokkaan ketjuttamisen ja vaivattomat vaihdot. Matkaketjujen helppous vähentää tarvetta omistaa oma auto, ja joukkoliikenne kukoistaa vahvan kaupunkiraideliikenteen toimesta liikennejärjestelmän selkärankana.

Tunnin teknologia-Suomi 2039

Automatisoidut sähköbussit toimivat tehokkaina linkkeinä asuin-alueiden ja raideliikenteen solmukohtien välillä. Sähköisen liikenteen murrokseen vaikuttaa latausinfra kehittyminen ja sähköntuotannon hajauttaminen, mikä mahdollistaa sähköautojen käyttämisen myös energiavarastona.

Tavarakuljetusten kustannukset laskevat merkittävästi, kun automaattidroonit pystyvät kuljettamaan paketit suoraan kuluttajille, minkä johdosta kuluttaminen siirtyy entistä enemmän verkkoon ja pois perinteisiltä kauppapaikoilta. Liikkuminen muuttuu triviaaliksi, kun palvelut ja työt ovat pitkälti verkossa ja liikkumisen kustannukset laskevat dramaattisesti. Samalla perinteisten palvelu- ja työpaikkakeskittymien rooli kaupunkirakenteessa ja ihmisten arjessa pienenee.

Rakennetun infrastruktuurin ja julkisten palveluiden marginaalikustannukset laskevat valtavasti, ja digitalisaatio muuttaa julkista palvelusektoria. Sosiaali- ja terveyssektorin työpaikkamäärän kasvu taittuu, kun palvelut automatisoituvat voimakkaasti ja digitaaliset palvelut mahdollistavat ihmisten itsehoidon. Uudenlaiset toimintalogiikat muuttavat myös koulutusta ja muiden yhteiskunnan palveluiden tuotantoa. Ihmisten kasvavalla määrällä ei ole enää niin suurta vaikutusta valtion menoihin.

Asuinrakentaminen on vilkasta ja monimuotoista kaikkialla kasvukolmion alueella, mutta erityisesti tiivis ja matala rakentaminen on lisännyt suosiotaan. Parantuneet liikenneyhteydet ovat lisänneet keskeisten sijaintien määrää ja näiden solmukohtien ympäristöön muodostuu uusia pientaloalueita. Varsinkin ulkomainen työvoima haluaa päästä käsiksi ”suomalaiseen puutarhakaupunkiin”.

Tunnin teknologia-Suomi 2039

Uudistunut kaavoitusjärjestelmä mahdollistaa nopeatkin muutokset esimerkiksi talotyypeissä ihmisten preferenssien muuttuessa, ja varsinkin hyvän saavutettavuuden omaavissa sijainneissa rakentaminen on varsin vapaata. Asunnot rakennetaan alusta asti muuntojoustaviksi, jolloin ne kestävät paremmin aikaa. Kehittyneet rakennusteknologiat sekä energiaratkaisut ovat tehneet rakentamisesta tehokkaampaa ja ympäristöystävällisempää. Pientalojen energiantuotanto on hajautettua perustuen päästötörmään energiaan ja ihmiset pystyvät myymään tuottamaansa energiaa sähköverkon läpi muille kuluttajille.

Kun kehityspaukut on suunnattu uusien asuinalueiden kehittämiseen ja kun keskeisten työpaikka-alueiden suunnittelussa otetaan huomioon lähinnä mitä on seinien sisäpuolella, ei perinteisten keskustojen ja julkisten tilojen kehittäminen ole enää prioriteetti.

Suurin osa ostoksista tehdään verkossa ja hyödykkeet tulevat suoraan kotiin, joten keskustojen vetovoima vähenee siinäkin suhteessa. Liikkumisen helppous johtaa liikkumisen muuttumiseen yhä kokemusperäisemmäksi; kun lähdetään liikkeelle, lähdetään koska halutaan.

Maailman monimutkaistuessa ihmiset kääntävät katseensa kohti omaa lähiympäristöään ja keskittävät tarmonsensa sen kehittämiseen. Elämä rauhallisilla esikaupunkialueilla rakentuu lähinnä työn ja kodin välille ja ihmiset hoitavat pientalojen pihoja ja nauttivat lähiluonnosta. Ihmisten väliset kohtaamiset ovat edelleen tärkeitä, mutta ne voivat tapahtuvia lähes missä vain, koska siirtymistä paikasta toiseen ei enää samalla lailla koeta ajan haaskuiksi, vaan se voidaan käyttää esimerkiksi työntekoon tai viihtymiseen.

Vaikutukset maailmalla

Aasian merkitys maailmantaloudessa ja politiikassa on kasvanut merkittäväksi samalla, kun Eurooppa taantuu.

Ilmastonmuutoksen myötä elinolot ovat monin paikoin Kaakkois-Aasiassa ja jopa Etelä-Euroopassa muuttuneet tukaliksi. Varsinkin korkeasti koulutettu väestö muuttaa työn perässä suopeampaan ilmastoon.

”Kaakkois-Aasian ja Etelä-Euroopan korkeasti koulutettu väestö muuttaa työn perässä suopeampaan ilmastoon.”

Vaikutukset Suomessa

Suomi on vakaan ilmastonsa ja menestyvien edelläkävijäyritystensä vuoksi vetovoimainen maa muuttajille. Suomalainen teollisuus on uudistunut, erikoistunut ja kasvattanut mainettaan. Suomi on oivaltanut ottaa edun sijainnistaan itäisessä Euroopassa.

Helsinki-Vantaan lentokenttä on edelleen paras lentokenttä operoida Euroopan ja Aasian välisiä yhteyksiä, sillä koneet ehtivät päivän aikana lentää edestakaisin. Näin keskeisen lentokentän sijainti tunnin Suomen keskiössä nostaa edelleen alueen merkitystä globaalistikin tärkeänä talousalueena.

Osaava työvoima vauhdittaa entisestään korkeaa osaamista vaativan tutkimus- ja kehitystyön syntymistä Suomeen ja kasvukolmion alueelle. Teknologian kehittyessä kielimuurit kaatuvat, mikä mahdollistaa saumattoman työskentelyn ihmisten välillä ympäri maailmaa.

Parempituloisten muuttaessa pientaloalueille, suurimpien kaupunkien keskustat segregoituvat huono-osaisuuden keskittyessä tietyille alueille. Keskustojen vetovoimaa on laskenut myös verkko-kaupan kasvu ja sitä sujuvoittavat tehokkaat toimitusketjut.

Perinteisten keskustojen rinnalle on noussut huippusaavutettavia keskittymiä, kuten Pasila, Tampereen kansi ja Kupittaa, jotka tarjoavat fyysistä työtilaa ja kohtaushetkiä, silloin kun niille on tarvetta. Muutoin suuri osa työstä tehdään etänä, eikä sijainnilla ole suurta merkitystä varsinkaan monilla asiantuntija-aloilla.

Kasvukolmion ulkopuolella kehitys on hidastunut ja monet kaupungit menettävät väestöään.

”Teknologian kehittyessä kielimuurit kaatuvat.”

2018–2020

Kiihtyvän kaupungistumisen ja virinneen kaupunki-poliittisen keskustelun kirittämänä eduskunta sitoutuu ylihallituskautiseen liikenneinvestointisuunniteluun. Ensimmäisenä hankkeena päätetään toteuttaa Turun tunnin juna, jonka suunnitelmat valmistuvat.

Maailmantalouden kohentuva tila saa suomalaisten teollisuusyritysten viennin vetämään yhä paremmin, mikä mahdollistaa uusia investointeja osaamiseen, tuotantoon ja tuotekehitykseen.

2026–2032

Turun uusi junarata valmistuu ja asemanseutujen ympäristöihin nousee uusia pientalovaltaisia asuin-alueita. 3D-tulostettujen talojen tulo markkinoille ja ketterämpi kaavoitus nopeuttavat uusien alueiden kehittymistä.

Etelä-Suomi kehittyy vetovoimaiseksi kansainvälisen tason teknologiakeskittymäksi ja kolmion kaupungit ottavat englannin viralliseksi kieleksi.

2021–2025

Korkotason lähtiessä nousuun, rakentaminen alkaa hyyytä suurten kaupunkien ulkopuolella. Tämä ja korkean osaamisen työpaikkojen yhä kovempi kasautuminen pääkaupunkiseudulle johtavat siihen, että tehdään tietoisia päätöksiä kehityspanosten keskittämisestä kasvukolmioon. Pääradan kolmannesta raiteesta tehdään investointipäätös.

Etelä-Euroopan maiden taloustilanne heikkenee ja maastamuutto Pohjois-Eurooppaan kiihtyy. Tämän muuttoliikkeen yhteydessä maahanmuutto aletaan ymmärtää keskeisenä osana vetovoima- ja elinvoimapolitiikkaa.

2033–2040

Kasvukolmion alue houkuttelee yhä enemmän yrityksiä, sijoituksia sekä kansainvälisiä muuttajia. Muuttoliike Etelä-Euroopasta ja Aasiasta kiihtyy edelleen ja nettomaahanmuutto kasvaa 30 000 ihmiseen vuosittain.

Lentorata ja Tampereen tunnin junayhteys valmistuvat. Liityntäliikenne on kehittynyt tehokkaaksi itsestään ajavien bussit hoitessa sitä.

Lähteet

Álvarez, A. & Ritchey, T. (2015). Applications of General Morphological Analysis From Engineering Design to Policy Analysis. *Acta Morphologica Generalis* 4:1.

Aro, T. (2016). Kaupunkien ja kaupunkiseutujen merkitys itsehallintoalueita muodostettaessa.

Honkatukia, J. & Lehmus, M. (2016). Suomen talous 2015–2030: Laskelmia politiikkatoimien vaikutuksista. VATT, Tutkimukset 183.

Johanssen, I. (2018). Scenario modelling with morphological analysis. *Technological Forecasting and Social Change* 126, 116–125.

Kotavaara, O., Antikainen, H. & Rusanen, J. (2011). Urbanization and Transportation in Finland, 1880–1970. *The Journal of Interdisciplinary History*, 42:1 89–109.

Kuusi, O., Cuhls, C., Steinmüller, K. (2015). "The futures Map and its quality criteria", *European Journal of Futures Research* 3:22.

Lefebvre, H. (1970/2003). *The Urban Revolution*. University of Minnesota Press. Lefebvre, H. (1974). *La production de l'espace*. Paris: Anthropos.

Mäenpää, P. & Faehnle, M. (2016). Kaupunkiaktivismi voimavarana. *Kvartti* 3/2016, 16–33.

Mäntysalo, R., Grišakov, K. (2016). Framing 'evidence' and scenario stories in strategic spatial planning. In Albrechts, L., Balducci, A. & Hillier, J. (Eds.). *Situated Practices of Strategic Planning: An International Perspective*, 348–361. London: Routledge.

Nilsson, T. (1989). Den urbana transitionen. Tätorterna i svensk samhällsomvandling 1800–1980. Stadshistoriska institutet, Studier i stads- och kommunhistoria 5.

Neuvonen, A., Kaskinen, T., Leppänen, J., Lähteenoja, S., Mokka, R. & Ritola, M. (2014). "Low-carbon futures and sustainable lifestyles: A backcasting scenario approach", *Futures* 58, 66–76

Rehunen, A., Ristimäki M., Strandell, A., Tiitu, M. & Helminen, V. (2018). Katsaus yhdyskuntarakenteen kehitykseen Suomessa 1990–2016. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 13/2018.

WBGU – German Advisory Council on Global Change (2016). *Humanity on the move: Unlocking the transformative power of cities*. Berlin: WBGU.

Zimmermann, M., Darkow, I. & von der Gracht, H. A. (2012). Integrating Delphi and participatory backcasting in pursuit of Trustworthiness – The case of electric mobility in Germany. *Technological Forecasting & Social Change* 79, 1605–1621.

Anttila, J., Eranti, V., Jousilahti, J., Koponen, J., Koskinen, M., Leppänen, J., Neuvonen, A., Dufva, M., Halonen, M., Myllyoja, J., Pulkka, V.-V., Annala, M., Hiilamo, H., Honkatukia, J., Järvensivu, A., Kari, M., Kuosmanen, J., Malho, M. & Malkamäki, M. (2018). Pitkän aikavälin politiikalla läpi murroksen – tahtotiloja työn tulevaisuudesta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 34/2018. Saatavilla: <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=25901>

Berck, P., Tano, S. & Westerlund, O. (2016). Regional Sorting of Human Capital: The Choice of Location among Young Adults in Sweden. *Regional Studies*, 50:5, 757–770

Dellot, B., Warden, J. & Vickery Hill, A. (2018) Investigating the role of urban manufacturing. In: Vickery Hill, A. & Warden, J. (eds.) *Cities of Making: City Report*. Saatavilla: <https://www.thersa.org/globalassets/pdfs/reports/cities-of-making-lo-res.pdf>

Huovari, J., Jauhiainen, S., Kerkelä, L., Esala, J. & Härmälä, V. (2014). Alueiden yritys- ja elinkeinorakenteen muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Alueiden kehittäminen 13/2014. Saatavilla: <https://tem.fi/documents/1410877/2859687/Alueiden+yritys-+ja+elinkeinorakenteen+muutos+04042014.pdf>.

Laakso, S. & Loikkanen, H. A. (2018). Kaupungistuminen – viimeaikainen ilmiö vai pitkään jatkunut kehityskulku?. *Kvartti verkkolehti* 11.5.2018. Saatavilla: <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/kaupungistuminen-viimeaikainen-ilmio-vai-pitkaan-jatkunut-kehityskulku>. Viitattu 29.6.2018.

Pajarinen, M. & Rouvinen, P. (2014). Computerization Threatens One Third of Finnish Employment. ETLA Brief No 22. Saatavilla <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-22.pdf>

Ristimäki M., Tiitu M., Helminen V., Nieminen H., Rosengren K., Vihanninjoki V., Rehunen A., Strandell A., Kotilainen A., Kosonen L., Kalenoja H., Nieminen J., Niskanen S. & Söderström P. (2017). Yhdyskuntarakenteen tulevaisuus kaupunkiseuduilla – Kaupunkikudokset ja vyöhykkeet. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 4/2017.

Tervo, H. (2016). Do People Follow Jobs or Do Jobs Follow People?: The Case of Finland in an International Context. *Journal of Regional Analysis and Policy* 46:1, 95–109.

WBGU – German Advisory Council on Global Change (2016). *Humanity on the move: Unlocking the transformative power of cities*. Berlin: WBGU. Saatavilla: https://www.wbgu.de/fileadmin/user_upload/wbgu.de/templates/dateien/veroeffentlichungen/hauptgutachten/hg2016/hg2016_en.pdf

Acatiimi (2017). Osaamisvaihtotase yhä enemmän miinuksella. Acatiimi 7/2018. Saatavilla: http://www.acatiimi.fi/8_2017/3.php. Viitattu 3.7.2018

CARE International (2008). In search of shelter: mapping the effects of climate change on human migration and displacement. CARE International. Saatavilla: https://careclimatechange.org/wp-content/uploads/2009/06/CARE_In_Search_of_Shelter.pdf

Heino, H. (2017). Varautuminen tuleviin turvapaikanhakijoihin. Teoksessa Jauhianen J. S. (toim.) Turvapaikka Suomesta? – Vuoden 2015 turvapaikanhakijat ja turvapaikkaprosessit Suomessa. Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitoksen julkaisuja 5/2017.

Laakso, S. & Loikkanen, H. A. (2018). Kaupungistuminen – viimeaikainen ilmiö vai pitkään jatkunut kehityskulku? Kvartti verkkolehti 11.5.2018. Saatavilla: <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/kaupungistuminen-viimeaikainen-ilmio-vai-pitkaan-jatkunut-kehityskulku>. Viitattu 29.6.2018.

Pekkala Kerr, S., Kerr, W., Özden, C. & Parsons, C. (2016). Global talent flows. National Bureau of Economic Research. Working Paper 22715. Saatavilla: <http://www.nber.org/papers/w22715.pdf>

Sutela H. & Larja, L. (2015). Koulutusrakenne Ulkomaalaistaustaisessa väestössä paljon korkeasti ja paljon matalasti koulutettuja. Teoksessa: Tarja Nieminen – Hanna Sutela – Ulla Hannula (toim.). Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014.

Tilastokeskus 2015. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf.

Tilastokeskus (2018). Väestön ennakkotilasto 2018, toukokuu. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/vamuu/2018/05/vamuu_2018_05_2018-06-21_fi.pdf.

Tilastokeskus (2018b). Maahan- ja maastamuutto kansalaisuuden, syntyperän ja kielen mukaan 1990–2016. Statfin-palvelu.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2017). International Migration Report 2017: Highlights (ST/ESA/SER.A/404).

González-González, E. & Nogués, S. (2016). Regional polycentricity: an indicator framework for assessing cohesion impacts of railway infrastructures. *European Planning Studies*, 24:5, 950–973.

Helsingin Sanomat 7.5.2018. Tunnissa Helsingistä Turkuun, kolmessa Kuopioon – käynnissä on useita nopeiden raiteiden hankkeita, mutta ensin pitää ratkaista kallis pullonkaula. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005669807.html>. Viitattu 12.6.2018.

Loikkanen, H. A. (2013). Kaupunkialueiden maankäyttö ja taloudellinen kehitys – maapolitiikan vaikutuksista tuottavuuteen sekä työ- ja asuntomarkkinoiden toimivuuteen. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT Valmisteluraportit 17/2013.

Pöyskö, T., Hurskainen E., Lapp T. ja Vaarala H. (2016). Automaatio ja digitalisaatio logistiikassa, kehitysnäkymiä Suomessa ja maailmalla. Liikennevirasto, liikenne ja maankäyttö -osasto. Liikenneviraston tutkimuksia ja selvityksiä 41/2016. Saatavilla: https://julkaisut.liikennevirasto.fi/pdf8/lts_2016-41_automaatio_digitalisatio_web.pdf.

Särkijärvi, J., Jääskeläinen, S. & Lohko-Soner, K. (2018). Hiiletön liikenne 2045 – polkuja päästöttömään tulevaisuuteen: Liikenteen ilmastopolitiikan työryhmän väliraportti. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 9/2018. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-555-2>.

Tervo, H. (2010). Cities, hinterlands and agglomeration shadows: Spatial developments in Finland during 1880–2004. *Explorations in Economic History*, 47:4, 476–486.

Vickerman, R. (2015). High-speed rail and regional development: The case of intermediate stations. *Journal of Transport Geography* 42, 157–165.

Volk, R., Haltia, V., Huovari, J., Karikallio, H., Kotilainen, M. Metsola, P., Nikula, N. & Rantala, O. (2009). Infrastruktuurin ja julkisten toimintojen sijainnin vaikutukset aluetasolla. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 31/2009. Saatavilla: http://vnk.fi/documents/10616/622958/J3109_Infrastruktuurin+ja+julkisten+toimintojen+sijainnin+vaikutukset+aluetasolla.pdf/e4df8f46-67ee-426c-8540-31e426e6ba1f?version=1.0.

Beauregard, R. A. (1994). Capital switching and the built environment: United States, 1970–89. *Environment and Planning A* 1994, 26, 715–732.

Brotherus, J. (2017). kirjeenvaihto lokakuu 2017.

Catella (2018). Markkinakatsaus Suomi kevät 2018.

Di Marino, M., Lilius, J. & Lapintie, K. (2018) New forms of multi-local working: identifying multi-locality in planning as well as public and private organizations' strategies in the Helsinki region. *European Planning Studies*, 26:10, 2015–2035.

Fernandez, R., Hofman, A. & Aalbers, M. B. (2016). London and New York as a safe deposit box for the transnational wealth elite. *Environment and Planning A: Economy and Space* Volume, 48:12, 2443–2461.

Harvey, D. (1978). The urban process under capitalism: a framework for analysis. *International Journal of Urban and Regional Research*, 2: 1–3, 101–131.

Hypo (2018). Hypon asuntomarkkinakatsaus 2/2018 Toukokuu. Saatavilla: http://www.hypo.fi/wp-content/uploads/2018/05/Hypo_Asuntomarkkinakatsaus_toukokuu2018.pdf.

JLL (2018). JLL odottaa ulkomaisten sijoitusten vuokra-asuntoihin jatkavan kasvuaan. Tiedote 21.2.2018. <http://www.jll.fi/finland/fi-fi/uutiset/180/ulkomaiset-vuokra-asuntosijoittajat-suomeen>. Viitattu 4.6.2018.

Laakso, S. & Loikkanen, H. A. (2013). Helsingin seudun maankäyttö, kiinteistömarkkinat ja perusrakenteen rahoitus. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 109:4.

Ruonavaara, H. (1987) The Kemeny approach and the case of Finland, *Scandinavian Housing and Planning Research*, 4:3, 163–77.

Schauman, H. (2014). Tonttimaan tarjonta, sääntely ja asuntojen hinnat. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 110:1.

Shen, J. & Wu, F. (2017). The Suburb as a Space of Capital Accumulation: The Development of New Towns in Shanghai, China. *Antipode*, 49, 761–780.

Talouselämä 30.5.2018. Näissä kunnissa ei myyty yhtään vanhaa asuntoa viime vuonna – katso oman kuntasi tilanne. Saatavilla: <https://www.talouselama.fi/uutiset/te/5eaf1b4a-deaa-34af-b0cb-d70a7ced36d0>. Viitattu 6.6.2018.

Östring, M., Aalto, E. & Kuosa, T. (2017). Five Drivers of Change in the Real Estate Business. *Futures Platform Blog*. <https://www.futures-platform.com/blog/future-retail>. Viitattu 4.6.2018.

Aro, T. (2017). 14 seutukaupungin analyysi. Saatavilla: <https://vm.fi/documents/10623/5441153/14+seutukaupungin+kasvuanalyysi.pdf/d766e86b-a85f-4ec4-91b7-dd2a3a2a9bfc/14+seutukaupungin+kasvuanalyysi.pdf.pdf>

Darab, S., Hartman, Y. & Holdsworth, L. (2017). What women want: single older women and their housing preferences. *Housing Studies*, Online First, 1–19.

Eskelä, E. (2015). Housing talent: Residential satisfaction among skilled migrants in the Helsinki metropolitan area. Department of Geosciences and Geography A. Helsingin yliopisto, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, geotieteiden ja maantieteen laitos.

Haukkala, T. (2011). Monipaikkaisuus – ilmiö ja tulevaisuus. Sitran selvityksiä 54. Saatavilla: <https://media.sitra.fi/2017/02/27172901/SelvityksiC3A454-2.pdf>

Helminen, V., Vesala, S., Rehunen, A., Strandell, A., Reimi, P. & Priha, A. (2017). Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 20/2017.

Hierse, L., Nuissl, H., Beran, F. & Czarnetzki, F. (2017). Concurring urbanizations? Understanding the simultaneity of sub- and re-urbanization trends with the help of migration figures in Berlin. *Regional Studies*, Regional Science, 4:1, 189–201.

Jauhiainen S., Kaarakainen, M. & Koistinen, K. (2017). Näkökulmia ikääntyvien asumiseen ja sen rahoitukseen. PTT työpapereita 186, 32

Kramer, C. & Pfaffenbach, C. (2016). Should I stay or should I go? Housing preferences upon retirement in Germany. *Journal of Housing and the Built Environment*, 31:2, 239–256.

Lilius, J. (2017). Middle-Class Parents as Urban Figures: Parenting Practices, families and the inner city. Aalto University Doctoral dissertations 42/2018.

Niska, A. (2017). Lasten määrän kasvu keskittyy nyt kantakaupunkiin. Kvartti 3/2017.

Poutanen, V.-M., Laurinkari, J. & Hynynen, R. (2008). Ikääntyneiden asumisratkaisut vuoden 2004 Asumis- ja varallisuustutkimuksen valossa. Suomen Ympäristö 20/2008.

Ristimäki M., Tiitu M., Helminen V., Nieminen H., Rosengren K., Vihanninjoki V., Rehunen A., Strandell A., Kotilainen A., Kosonen L., Kalenoja H., Nieminen J., Niskanen S. & Söderström P. (2017). Yhdyskuntarakenteen tulevaisuus kaupunkiseuduilla – Kaupunkikudokset ja vyöhykkeet. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 4/2017. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/176782>

Strandell, A. (2017). Asukasbarometri 2006 – Kysely kaupunkimaisista asuinympäristöistä. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 19/2017

Tervo, H. (2016). Do People Follow Jobs or Do Jobs Follow People?: The Case of Finland in an International Context. *Journal of Regional Analysis and Policy*, 46:1, 95–109.

Vuori, L. & Karikallio, H. (2018). PTT-ennuste: Asuntomarkkinaennuste 2018. Saatavilla: <http://www.ptt.fi/ennusteet/kansantalous-ja-asuntomarkkinat/asuntomarkkinat-2018-ennuste.html>

Öblom A. & Antfolk J. (2017). Ethnic and gender discrimination in the private rental housing market in Finland: A field experiment. *PLoS One* 12(8): e0183344.

Franck, K.A. & Stevens, Q. (2007). Loose Space. Possibility and Diversity in Urban Life. Routledge: London and New York.

Laine, M (2008). Kaupunkilaisten aika. Teoksessa Kaupunkien aikakausi - Kaupunkitutkijoiden puheenvuoroja 2020-luvun kaupunkipolitiikasta. Helsingin kaupunki. Saatavilla: <https://www.hel.fi/static/helsinki/julkaisut/kaupunkien-aikakausi-2018.pdf>

Mäenpää, P. (2000). Viihtymisen kaupunki. Teoksessa Stadipiiri (toim.). URBS. Kirja Helsingin kaupunkikulttuurista. Edita.

Mäenpää, P. & Faehnle, M. (2016). Kaupunkiaktivismi voimavarana. Kvartti 3/2016, 16–33.

Pyyry, N., Kaakinen, I. & Willman, K. (2017). Asuminen on osallistumista: kodin laajentuminen kaupunkitilaan puutarhahankkeissa. Teoksessa Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.): Kansalaiset kaupunkia kehittämässä. Tampere University Press: Tampere

Spin Unit (2018) <http://www.spinunit.eu/portfolio/helsinki-transit/>. Viitattu 26.9.2018

Tervo, H. (2016). Lähtö- ja tulomuuttoa kaupungistuvassa Suomessa. In M. Fritsch, T. Hirvonen, & P. Kahila (Eds.), Aluetutkimuksen kymmenottelija : Heikki Eskelisen juhlaKirja. Kirjokansi.

Tohmo, T. (2018). Kulttuuri ja talous. Teoksessa Häkälä, P., Niskanen, R. & Vadén, A.-R. (toim.). Vaikuttava kulttuuriympäristö, Lahden kaupunginmuseon tutkimuksia 34, Lahden kaupunginmuseo.

SKENAARIO 1: PERUSURA

Honkatukia J & Lehmus M. (2016). Suomen talous 2015–2030: Laskelmia politiikkatoimien vaikutuksista. VATT, Tutkimukset 183.

Rehunen, A., Ristimäki M., Strandell, A., Tiitu, M. & Helminen, V. (2018). Katsaus yhdyskuntarakenteen kehitykseen Suomessa 1990–2016. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 13/2018.

Tulevaisuus- taulukko

	Muuttuva työelämä	Maahan- muutto	Alue- rakenne	Kiinteistö- markkinat	Asumisen preferenssit	Kaupunki- attraktiot
A	Perinteiset teollisuus- työpaikat vähenevät, sote-sektorin merkitys työllistäjänä kasvaa huo- mattavasti, palvelusekto- rin työpaikat lisääntyvät ja korkean osaamisen alat kasvavat.	Tiukat rajat humanitääri- selle maahanmuutolle. Työperäinen maahan- muutto sen sijaan kasvaa. Nettomuutto 15 000 vuosittain.	21 suurinta kaupunkia kasvaa, muualla väki vähenee.	Pääkaupunkiseutu integroitunut globaalei- hin markkinoihin, muualla maassa kiinteistömarkkinat hiljenevät.	Tiivis kaupunkimainen asuminen kasvattaa nopeasti suosiotaan.	Isoimmissa kaupungeissa uudentyyppiset julkiset tilat ja kaupunkikulttuuri muodostuvat merkittä- väksi vetovoimatekijäksi. Muualla tällaista kehitystä ei tapahdu.
B	Korkean osaamisen alojen ja teollisten työpaikkojen määrä kasvaa. Sotessa ja yksityisen palvelusektorin työpaikoissa ei muutosta.	Rajat ovat suhteellisen avoimet, mutta maahan- muutto ei merkittävästi kasva. Aivovuoto Suomesta sen sijaan kasvaa. Netto- muutto 5 000 vuosittain.	6-8 suurinta kaupunkikes- kusta kasvaa. Keskisuurilla seuduilla hidasta väestön pienentymistä. Muualla väki vähenee voimakkaasti.	Isoimmissa kaupungeissa asunto- ja toimitilavuokra- markkinat toimivat hyvin.	Väljä pientaloasuminen valtaa alaa.	Uudenlaisia julkisia tiloja ja elävää kulttuuria syntyy sekä suuriin kaupunkeihin että maaseutujen kyliin.
C	Työmarkkinat ovat eriyty- neet voimakkaasti alueit- tain: Suurissa kaupungeissa yksityinen palvelutuotanto ja korkeaa osaamista vaa- tiva työ kasvavat, kun taas muualla työmarkkinat keskittyvät lähes kokonaan sote-alalle. Teollinen tuo- tanto kasvaa hiukan.	Rajat ovat avoimia ja kaikenlainen maahan- muutto kasvaa. Netto- muutto 35 000 vuosittain.	Nopeat raideyhteydet parantavat yhteyksiä Hel- singin, Turun ja Tampereen välillä. Alueesta muodostuu yhtenäinen työssäkäynti- alue, jonne myös rakenta- minen keskittyy.	Perinteinen kiinteistöliike- toiminta romahtaa, kun kansainvälisten alusta- yritysten digitaalisilla palve- luilla hallitaan suomalaisia asunto- ja kiinteistömark- kinoita.	Tiivis pientaloasuminen hyvien yhteyksien ja palve- lujen äärellä voimakkaassa suosiossa.	Elävää kaupunkikulttuu- ria, ei-kaupallista toimin- taa ja uudenlaista julkista tilaa syntyy ennen kaikkea isompien kaupunkien reu- na-alueille ja pienempien kaupunkien keskustoihin (gentrifikaatio-ilmiö).
D	Työ katoaa, alustoituu ja ammattikuvat sekoittuvat. Yhä useampi työskentelee keikkaluontoisesti sote- sektorilla ja yksityisellä palvelusektorilla.	Pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien määrä kasvaa merkittävästi eikä tiukkojen rajojen pitäminen onnistu yrityksistä huoli- matta. Nettomuuttoa joi- nakin vuosina jopa 100 000, joinakin alle 10 000.	Raideyhteys Tallinnaan keskittää kasvun entistä enemmän metropolialu- eelle. Rakentaminen muilla kaupunkiseuduilla hiipuu.	Suhteellisen toimivat markkinat koko maassa. Rakennuskannan digitali- soitumisen mahdollistama yhteiskäyttö ja jakaminen ovat luoneet uuden tarjon- nan ohella myös kysyntää.	Vahva polarisaatio tiiviin keskusta-asumisen ja maa- seutumaisen väljän asumi- sen välillä.	Kaupalliset palvelut taan- tuvat eikä uudentyyppisiä julkisia tiloja synny merkit- tävässä määrin.

